

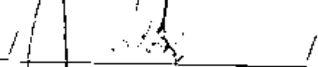
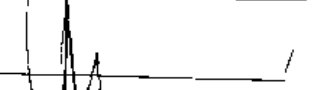
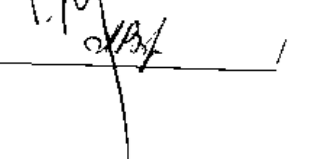
Міністерство освіти і науки України
Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної (магістерської) роботи

зі спеціальності 071 – Облік і оподаткування

Тема роботи: «Удосконалення обліку операцій з експорту товарів
(або робіт /послуг) та особливості їхнього
оподаткування»

Виконав: студент групи ОП-23м	Брік Іван Свгенійович	/
Керівник випускної роботи	<u>к.е.н., доц. Адамовська В.С.</u>	/
Нормоконтролер	<u>д.е.н. прор. Іщук М.І.</u>	/
Завідувач кафедри	<u>к.е.н, доцент Адамовська В.С.</u>	/

Кривий Ріг
2024 р.

Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування
 Другий (магістерський) рівень
 Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
 Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри ООПУА
 к.с.н., доцент Адамовська В.С.

В.С.

«*28*» 06 2024р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну (магістерську) роботу студенту

Брік Іван Євгенійович
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Удосконалення обліку операцій з експорту товарів (або робіт /послуг) та особливості їхнього оподаткування.

керівник роботи _____ Адамовська В.С., доцент
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджено наказом по КНУ від «28» червня 2024 року № 527 с

2. Строк подання студентом роботи 08 грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до роботи Інформаційну базу склали нормативно-правові акти, пов'язані з обліком операцій з експорту товарів, а також наукові напрацювання учених в зазначеній сфері

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ЕКСПОРТУ ТОВАРІВ (АБО РОБІТ/ПОСЛУГ)

2. АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ЕКСПОРТУ ТОВАРІВ (АБО РОБІТ/ПОСЛУГ) НА ТОВ «ВТІ МІНЕРАЛ»

5. Перелік графічного матеріалу рисунки, таблиці.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Іщенко М.І., д.е.н., професор	 23.08	 14.10
Розділ 2	Іщенко М.І., д.е.н., професор	 15.10	 28.11

7. Календарний план:

№ з/п	Етани роботи	Термін виконання	Позначка про виконання
1	Співбесіда зі здобувачем вищої освіти за тематикою роботи, видача переліку рекомендованої нормативної, інструктивної бази та учбової літератури	28.06.2024	виконано
2	Збір матеріалів до кваліфікаційної (магістерської) роботи	29.06.24-12.07.24	виконано
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної (магістерської) роботи	13.07.24-22.08.24	виконано
4	Підготовка I розділу кваліфікаційної (магістерської) роботи та подання його керівнику	23.08.24-14.10.24	виконано
5	Підготовка II розділу кваліфікаційної (магістерської) роботи та подання його керівнику	15.10.24-28.11.24	виконано
6	Підготовка вступної частини	29.11.2024	виконано
7	Перевірка роботи керівником та доопрацювання роботи	30.11.2024	виконано
8	Отримання відгуку керівника	01.12.2024	виконано
9	Попередній захист роботи	08.12.2024	виконано
10	Захист роботи в ЕК		

Дата видачі завдання «28» червня 2024 р.

Студент

(підпис)

Керівник роботи

(підпис)

Брік Іван Євгенійович
(прізвище та ініціали)

к.е.н., доцент Адамівська В.С.
(прізвище та ініціали)

	стор.
ЗАВДАННЯ НА РОБОТУ	2
РЕФЕРАТ	5
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	6
ВСТУП	7
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ЕКСПОРТУ ТОВАРІВ (АБО РОБІТ/ПОСЛУГ)	9
1.1 Аналіз критеріїв визначення та обліку експортних операцій і оцінка підходів до обліку та оподаткування експорту	9
1.2 Особливості оподаткування операцій з експорту товарів (або робіт/послуг)	26
2 АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ЕКСПОРТУ ТОВАРІВ (АБО РОБІТ/ПОСЛУГ) НА ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»	29
2.1 Особливості діяльності ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»	29
2.2 Аналіз основних економічних показників діяльності та оцінка його фінансового стану ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»	32
2.3 Критичний аналіз стану організації обліку на ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»	36
2.4 Бухгалтерський облік операцій з експорту товарів (або робіт/послуг) на ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»	38
2.5 Контроль операцій з експорту товарів (або робіт/послуг) в процесі управління ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»	43
2.6 Шляхи удосконалення оподаткування та контролю операцій з експорту товарів (або робіт/послуг) на ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»	46
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	55

Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ

на кваліфікаційну (магістерську) роботу на тему:
«Удосконалення обліку операцій з експорту товарів (або робіт /послуг) та особливості їхнього оподаткування»

МР: 70 сторінок, 12 таблиць, 16 рисунків, 21 джерел, 6 додатків.

Мета МР: удосконалення процесів обліку операцій з експорту товарів (або робіт /послуг) з метою забезпечення точності, системності та відповідності стандартам бухгалтерського обліку.

Об'єкт дослідження: система обліку та оподаткування, яка застосовується ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ» при здійсненні експортних операцій.

Предмет дослідження: теоретичні основи та практичні аспекти обліку та оподаткування, що виникають при експорті товарів, робіт і послуг.

Методи дослідження: дедукція, індукція, статистичний метод, метод теоретичного узагальнення, порівняння, аналіз і аналогія.

Результати дослідження: зроблено критичний аналіз підходів щодо визначення операцій з експорту товарів (або робіт/послуг); визначено критерії оцінювання операцій з експорту товарів (або робіт/послуг) згідно нормативно-правових актів, що регламентують їх облік; охарактеризовано особливості оподаткування операцій з експорту товарів (або робіт/послуг); досліджено діяльність ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»; виконано аналіз основних економічних показників підприємства; розглянуто стан організації обліку на підприємстві, зазначено особливості облікової політики підприємства; проаналізовано бухгалтерський облік операцій з експорту товарів (або робіт/послуг) на ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»; освічено відображення інформації стосовно операцій з експорту товарів (або робіт/послуг) на ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ» у формах звітності; зазначено проблеми в обліку операцій з експорту товарів (або робіт/послуг), а також наведено шляхи їх удосконалення.

Ключові слова: ЕКСПОРТ, ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПРОДАЖ, МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ВАЛЮТНІ ОПЕРАЦІЇ, ВАЛЮТНИЙ КОНТРОЛЬ, МИТНИЙ КОНТРОЛЬ, ТОВАРИ, РОБОТИ, ПОСЛУГИ, ОПОДАТКУВАННЯ.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ОЗ – основні засоби

ФРДО – фінансовий результат до оподаткування

ЧДРП – чистий дохід від реалізації продукції

ПРП – прибуток від реалізації продукції

ЧД – чистий дохід

ФР – фінансовий результат

ЗЕД – зовнішньоекономічна діяльність

ЕКСП – експорт

ПКУ – Податковий Кодекс України

ПНП – податок на прибуток

ПДВ – податок на додану вартість

ДХД – Доходи

ВМД – вантажна митна декларація

МД – Митна декларація

МКУ – Митний кодекс України

ДЗТРП – дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги

КЗТРП – кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги

ВСТУП

Зростання глобалізації призводить до того, що зовнішньоекономічна діяльність стає все більш значущою для підприємств. ЕКСП товарів, послуг та робіт є одним з ключових факторів економічного розвитку. Проте, для успішного експорту необхідно глибоко розуміти особливості бухгалтерського обліку та оподаткування таких операцій.

Зростання експортних операцій українських підприємств, обумовлене активізацією міжнародного співробітництва, вимагає вдосконалення систем бухгалтерського обліку та аудиту зовнішньоекономічної діяльності. Це не лише полегшить облікові процеси, але й сприятиме зростанню українського експорту.

Основна мета цього дослідження полягає у всебічному вивченні теоретичних засад обліку експортних операцій, ідентифікації сучасних тенденцій у цій галузі, а також у розробці практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення системи обліку та оподаткування зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Об'єктом дослідження є система обліку та оподаткування, яка застосовується ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ» при здійсненні експортних операцій.

Предметом дослідження є застосування теорії обліку та оподаткування на практиці, що виникають при експорті товарів, робіт і послуг.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати нормативно-правову базу, що регулює облік та оподаткування експортних операцій в Україні.
2. Виявити основні особливості обліку експортних операцій товарів, робіт та послуг.
3. Розглянути сучасні тенденції в обліку та оподаткуванні експорту.
4. Ідентифікувати проблеми, що виникають при обліку та оподаткуванні експортних операцій.
5. Розробити рекомендації щодо поліпшення процесів обліку та оподаткування експортних операцій.

Для проведення дослідження планується застосувати комплекс методів, що включають аналіз наукових праць, нормативно-правових документів, статистичних даних, а також такі загальнонаукові методи як порівняльний аналіз, узагальнення та систематизація інформації.

Новизна дослідження полягає в розробці нових підходів до вирішення проблем, пов'язаних з обліком та оподаткуванням експортних операцій в сучасних українських умовах.

Результати дослідження можуть бути застосовані на практиці для вдосконалення бухгалтерського обліку та оподаткування експортних операцій, що сприятиме розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

В результаті дослідження будуть розроблені рекомендації, які дозволять підприємствам більш ефективно вести облік експортних операцій, знизити податкові ризики та підвищити свою фінансову стабільність.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ЕКСПОРТУ ТОВАРІВ (АБО РОБІТ/ПОСЛУГ)

1.1 Аналіз критеріїв визначення та обліку експортних операцій і оцінка підходів до обліку та оподаткування експорту

ЕКСП — це міжнародна торгівля, яка передбачає передачу товарів або послуг іноземному покупцеві за межами митної території України [1].

ЕКСП операція — це комплекс дій, пов'язаних з продажем та відправкою товарів, виконанням робіт або наданням послуг за межі України.

ЕКСП операціями є:

- остаточний вивіз товару: коли товар вивозиться з України і більше не повертається;
- продаж іноземному покупцеві: навіть якщо товар фізично ще не вивезений з України, але проданий іноземній компанії, це теж вважається експортом;
- реекспорт: коли товар, який раніше був завезений в Україну, вивозиться знову;

В зовнішньоекономічній діяльності існують різноманітні схеми ЕКСП товарів, які відрізняються умовами оплати та доставки:

- традиційний метод, коли покупець здійснює повну передоплату або оплату після отримання товару;
- державні та комерційні кредитні угоди, що дозволяють відстрочити оплату за товар;
- продавець передає товар покупцеві на реалізацію, а оплату отримує лише після продажу товару кінцевому споживачу;
- обмін товарами або послугами без використання грошових коштів;
- передача товарів у якості гуманітарної допомоги або іншої форми безкоштовної допомоги;

Окрім товарів, українські компанії можуть експортувати свої послуги та роботи. Наприклад, будувати об'єкти за кордоном або надавати технічну допомогу.

Щоб експортувати товари, роботи чи послуги, компанія має:

- мати право на експорт, тобто це має бути прописано в її документах;
- укласти офіційний контракт. Контракт має відповідати всім вимогам українського законодавства;
- враховувати обмеження, наприклад, квоти або необхідність отримати спеціальний дозвіл (ліцензію).

Згідно з економічними поглядами, експорт послуг та робіт є формою вивозу капіталу, оскільки він спрямований на отримання прибутку за кордоном.

При укладенні ЕКСП угод необхідно враховувати, що українське законодавство забороняє ЕКСП певних категорій товарів. Зокрема, під заборону знаходяться культурні цінності та товари, які порушують права інтелектуальної власності.

Точний перелік товарів, заборонених до ЕКСП, затверджується офіційним документом, який приймається Верховною Радою за пропозицією уряду [4].

У табл. 1.1. розглянемо порівняльний аналіз підходів до визначення ЕКСП товарів.

Табл. 1.1. – Визначення ЕКСП операцій з позицій різних авторів

Автор	Поняття	Переваги	Недоліки
Дроздова Г. М.	Експортні операції – це операції, які передбачають продаж і вивіз товарів за кордон для передачі їх у власність іноземному контрагенту	Вказана мета операцій.	Передбачено, що товари повинні фізично перетинати митний кордон України
Кириченко О. А.	Діяльність, спрямована на продаж і вивіз за кордон товарів для передачі їх у власність іноземному контрагенту, при цьому для продавця не має значення, що буде робити з цим товаром покупець	Зроблено акцент на діяльності продавця	Передбачено, що товари повинні фізично перетинати митний кордон України
Зінь Е. А.	Операції з продажу товарів українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності іноземним суб'єктам господарської діяльності з вивезенням або без вивезення цих товарів або послуг за межі митного кордону України, включаючи реекспорт товарів через митний кордон України	Вказано, що операції можуть відбуватись без вивезення товарів за межі митного кордону України, включено реекспорт товарів	
Лук'яненко Д. Г.	Операції направлені на вивіз товарів, робіт, послуг за межі держави	Крім товарів взято до уваги послуги та роботи	Не вказана мета діяльності, передбачено, що товари повинні фізично перетинати митний кордон України
Козик В. В.	Операції, які передбачають продаж та вивіз товарів за кордон для передачі їх у власність іноземному контрагентові, вважаються складовою частиною зовнішньої торгівлі, та найважливішим джерелом одержання прибутку не тільки самих підприємств, а й насамперед держави.	Вказано, на скільки експортні операції вигідні державі.	Не вказано, що крім товарів можуть продаватись роботи та послуги, передбачено, що товари повинні фізично перетинати митний кордон України.
Юхименко П. І.	Комерційна діяльність, пов'язана з продажем і вивозом за кордон товарів національного виробництва.	Вказано, що відбувається продаж товарів національного виробництва.	Звужує дане поняття тим, що вказує національного виробника, не враховуються товари іноземного походження.

Ефективність ЕКСП операцій підприємства визначається комплексом факторів, умовний їх розподіл наведено у табл. 1.2.

Табл. 1.2 – Класифікація факторів впливу на ефективність ЕКСП операцій за змістом

1. За місцем виникнення	Зовнішні Внутрішні
2. За ступенем керованості	Об'єктивні Суб'єктивні Кон'юнктурні
3. За характером визначення	Кількісні Якісні
4. За інтенсивністю впливу	Основні Другорядні
5. За періодом дії	Короткострокові Довгострокові
6. За кількістю об'єктів впливу	Інтегральні Селективні
7. За результатами впливу	Позитивні Негативні

Ефективність ЕКСП операцій підприємства визначається комплексом взаємопов'язаних внутрішніх та зовнішніх факторів.

Зовнішні чинники охоплюють макроекономічне середовище, умови конкурентної боротьби, державну політику та інші чинники, що виходять за межі безпосереднього контролю підприємства. До них належать:

- конкурентне середовище: ступінь насиченості ринку, рівень конкуренції, диференціація продукції;
- макроекономічні умови: стабільність валютних курсів, інфляція, рівень безробіття;
- політична стабільність: політичні ризики, торговельні бар'єри, міжнародні санкції;
- технологічний розвиток: швидкість технологічних змін, доступність нових технологій;

Внутрішні фактори пов'язані з ресурсним потенціалом підприємства, його організаційною структурою, маркетинговою стратегією та іншими внутрішніми характеристиками. До них відносяться:

- фінансові ресурси: наявність оборотних коштів, інвестиційні можливості;
- персонал: кваліфікація, досвід, мотивація;
- продукція: якість, конкурентоспроможність, асортимент;
- маркетинг: стратегія просування на зовнішніх ринках, брендинг.

За ступенем керованості фактори можна поділити на об'єктивні, суб'єктивні та кон'юнктурні. За характером – на кількісні та якісні. За інтенсивністю впливу – на основні та вторинні. За кількістю об'єктів впливу – на інтегральні та вибірккові.

Існує два основні канали ЕКСП: прямий та непрямий. Прямий ЕКСП передбачає безпосередню взаємодію виробника з кінцевим споживачем, що дозволяє досягти більшого контролю над процесом продажу та підвищити прибутковість. Однак він вимагає значних ресурсів і компетенцій у сфері міжнародної торгівлі. Непрямий ЕКСП передбачає делегування частини ЕКСП функцій посередникам, які беруть на себе завдання з пошуку клієнтів, оформлення документації та організації доставки товару.

Вибір каналу ЕКСП залежить від безліч факторів, наприклад розмір фірми, обсяг ЕКСП, рівень конкурентоспроможності продукції, а також від риночних особливостей.

Незалежно від обраного каналу, ЕКСП операція оформлюється зовнішньоекономічним договором, який визначає права та зобов'язання сторін.

Основні алгоритми аналізу ЕКСП операцій відображені на рис. 1.1.

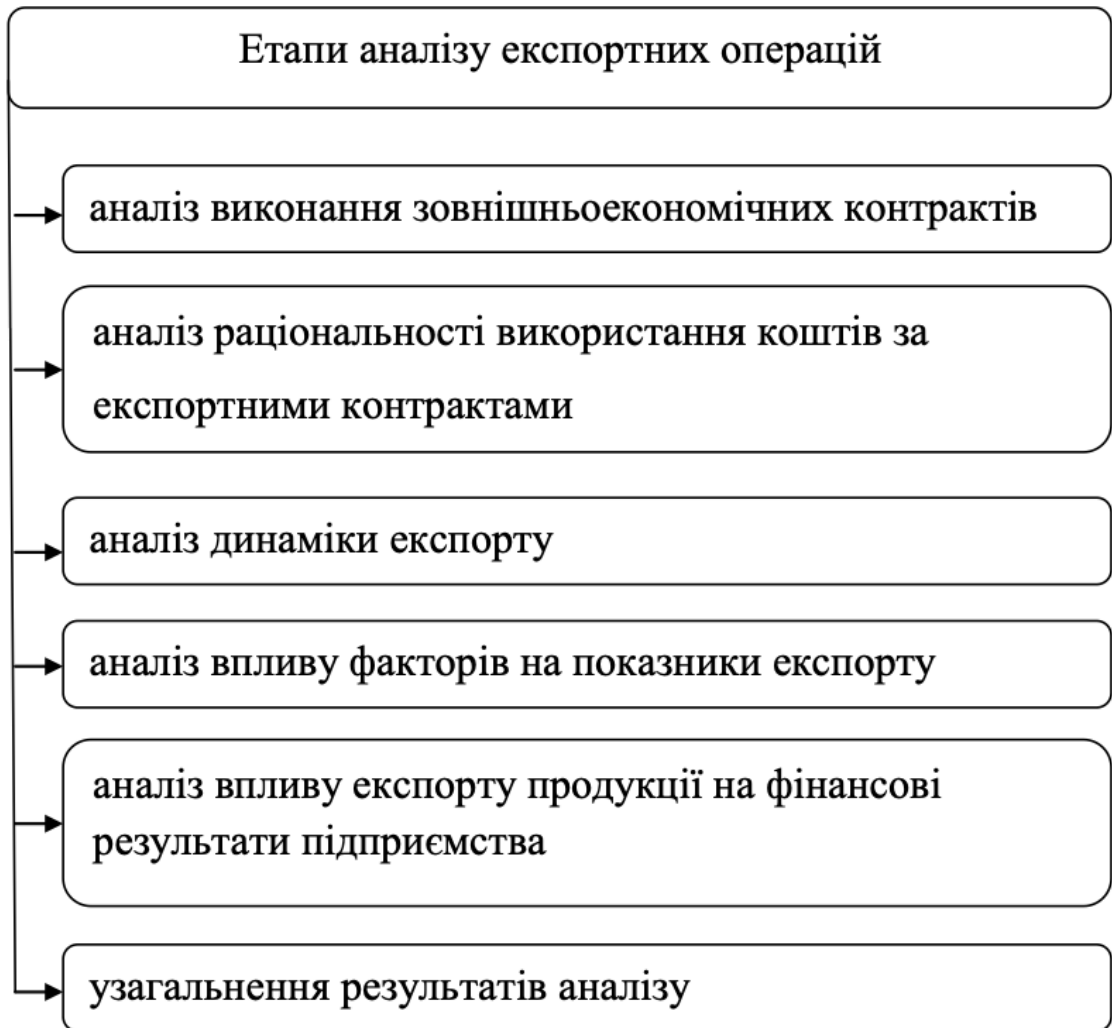

Рис. 1.1 – Етапи аналізу ЕКСП операцій

Отже, сьогодні розвиток будь-якої країни неможливий без активної участі у світовій економіці. ЕКСП товарів і послуг на міжнародні ринки є одним із ключових інструментів економічного зростання, оскільки дозволяє підприємствам отримувати додаткові прибутки та розширювати свою діяльність.

ЕКСП є ключовим елементом міжнародного поділу праці та відіграє визначальну роль у розвитку національної економіки. Завдяки ЕКСП країна отримує доступ до нових технологій, обладнання та знань, що сприяє модернізації виробництва та підвищенню його ефективності. Крім того, ЕКСП дозволяє забезпечити позитивне сальдо платіжного балансу, що є важливим фактором макроекономічної стабільності.

ЕКСП потенціал – це здатність держави створювати та експортувати продукцію, яка задовольняє попит іноземних ринків і може конкурувати з аналогами. Іншими словами, це потенційна кількість товарів і послуг, які країна може продати за кордон. На рис. 1.2 можна побачити фактори, які створюють ЕКСП потенціал.

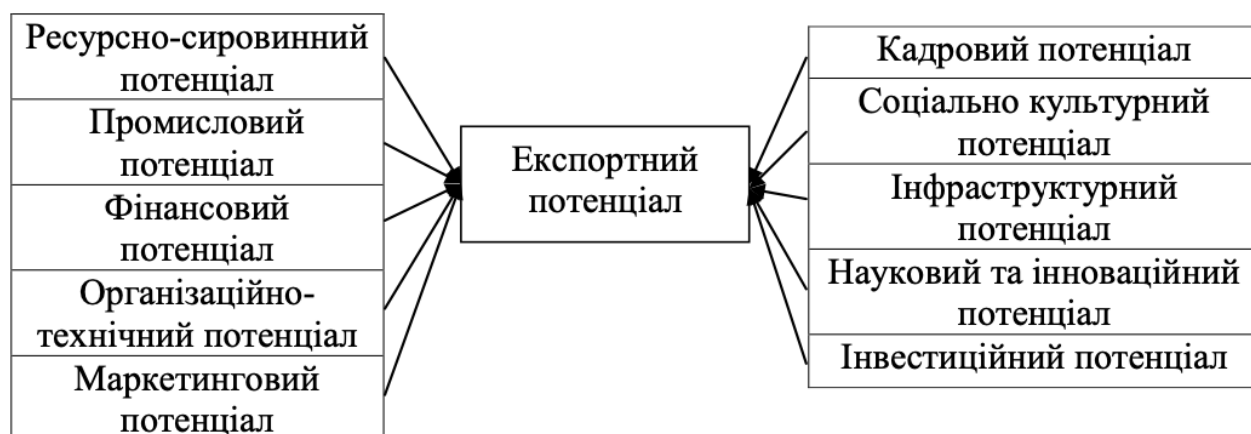

Рис. 1.2 – Фактори, що формують ЕКСП потенціал [33, с.108]

Таким чином, ЕКСП потенціал є рушійною силою економічного зростання будь-якої країни, оскільки він забезпечує приплив іноземної валюти, сприяє модернізації виробництва та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки. Розвиток ЕКСП потенціалу є стратегічним завданням для будь-якої країни, оскільки він дозволяє диверсифікувати економіку, зменшити залежність від зовнішніх шоків та підвищити життєвий рівень населення.

Участь українських підприємств у міжнародній торгівлі має сприяти їхньому економічному зростанню та зміцненню позицій України на світовому ринку. Для досягнення цієї мети необхідно впроваджувати сучасні підходи до управління зовнішньоекономічною діяльністю, які передбачають ретельний аналіз кожної операції та оцінку її ефективності з урахуванням інтересів як окремого підприємства, так і держави в цілому.

Досвід українського бізнесу свідчить про те, що успіх на зовнішніх ринках залежить від здатності підприємств адаптуватися до мінливих умов. При оцінці

перспективності ЕКСП операцій необхідно враховувати такі фактори, як динаміка попиту, коливання світових цін, зміна ВТ виробництва тощо. Хоча повністю врахувати всі можливі ризики практично неможливо, збільшення кількості врахованих факторів дозволяє підвищити точність прогнозів.

Оцінка ефективності довгострокових міжнародних проектів є складним завданням через високий рівень невизначеності. Зміни макроекономічних умов, такі як інфляція, політична нестабільність та валютні курси, можуть створити значні ризики для реалізації проекту. Для врахування цих ризиків використовуються статистичні методи, але отримані оцінки завжди є приблизними.

Через велику кількість непередбачуваних факторів, які впливають на зовнішньоекономічні операції, неможливо розробити універсальну систему оцінки. Тому для різних проектів можуть застосовуватися різні критерії ефективності, які відповідають інтересам учасників.

Для проведення комплексного аналізу динаміки торговельних операцій України з іншими країнами у період 2019-2023 років було використано емпіричну базу даних, надану Державною службою статистики України та Міністерством економіки України. Ці джерела забезпечують репрезентативність та достовірність результатів.

Табл. 1.3 – Динаміка основних показників міжнародної торгівлі України (млн дол. США) [12]

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Експорт товарів	46 500	42 000	49 000	35 000	38 000
Імпорт товарів	52 000	45 000	55 000	40 000	42 000
Сальдо торгового балансу	-5 500	-3 000	-6 000	-5 000	-4 000
Частка експорту в ВВП (%)	20%	18%	21%	15%	16%
Частка імпорту в ВВП (%)	22%	19%	23%	17%	18%

Проаналізувавши надані дані, можна зробити висновок про значний вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на зовнішню торгівлю України в період 2019-2023 років.

Спостерігається загальна тенденція до зниження обсягів як ЕКСП, так і імпорту товарів у 2020 та 2022 роках, що, ймовірно, пов'язано з впливом пандемії COVID-19 та повномасштабної війни.

Протягом всього аналізованого періоду спостерігається негативне сальдо торгового балансу, що свідчить про перевищення імпорту над ЕКСП.

Частка як ЕКСП, так і імпорту у ВВП має тенденцію до зниження, що може свідчити про зменшення залежності української економіки від зовнішніх ринків.

Далі дослідимо структуру українського ЕКСП за товарними позиціями.

Табл. 1.4 – Структура ЕКСП України за основними товарними групами (у % до загального обсягу ЕКСП) [12]

Товарна група	2019	2020	2021	2022	2023
Продовольчі товари	30%	32%	35%	38%	40%
Сировина	45%	42%	40%	35%	32%
Промислові товари	25%	26%	25%	27%	28%

З аналізу наданих даних можна зробити висновок про значну трансформацію експортних позицій України в період з 2019 по 2023 роки.

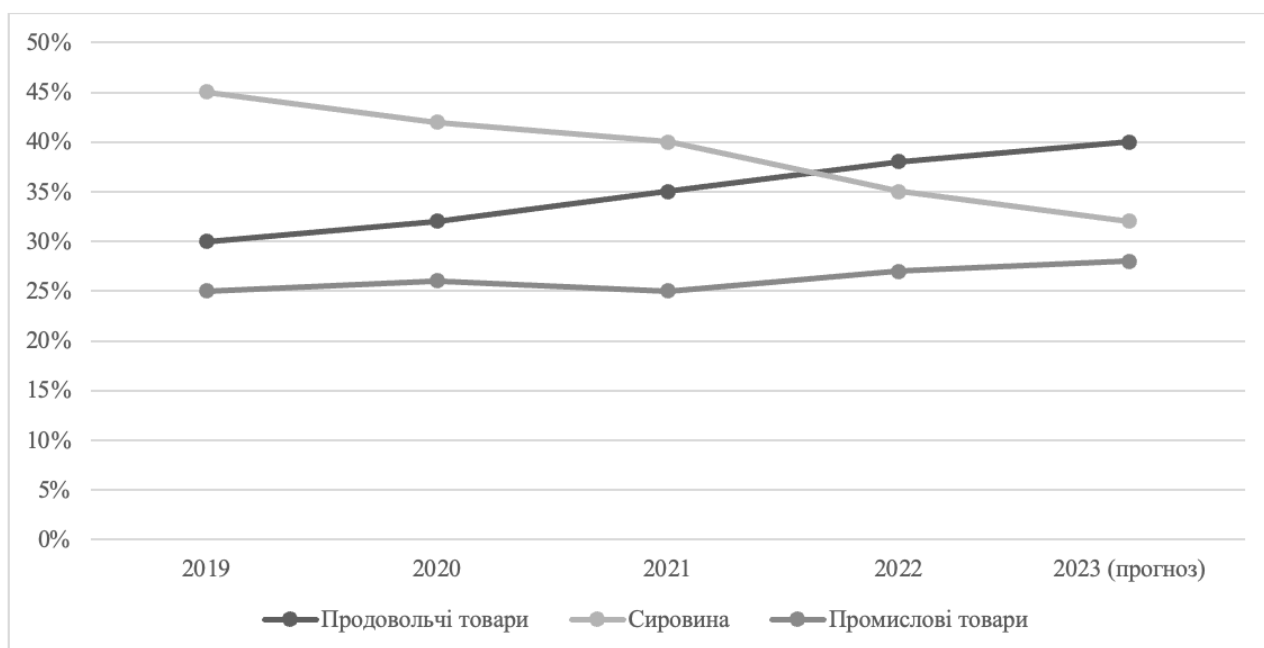

Рис. 1.3 – Структура ЕКСП України за товарними групами [12]

Спостерігається неухильне збільшення експорту продовольства. Це може свідчити про розвиток аграрного сектору, підвищення попиту на українські продовольчі продукти на світових ринках та успішну реалізацію державних програм підтримки агропромислового комплексу.

Частка сировини в ЕКСП демонструє стійку тенденцію до зниження. Це може бути пов'язано з декількома факторами: вичерпанням деяких природних ресурсів, переходом до більш глибокої переробки сировини на внутрішньому ринку, а також світовими трендами щодо переходу до більш екологічно чистої та ресурсоощадної економіки.

Частка промислових товарів в ЕКСП демонструє відносну стабільність з незначними коливаннями. Це може свідчити про певну диверсифікацію української економіки та розвиток промислових виробництв.

Зовнішня торгівля України зазнала значних змін у період 2019-2023 років під впливом глобальних економічних процесів та внутрішніх чинників. Незважаючи на негативний вплив пандемії та війни, український ЕКСП демонструє стійкість, зокрема завдяки розвитку аграрного сектору.

Проведемо детальний аналіз товарної структури ЕКСП. По таблиці 1.3. видно, що спостерігається стійке зростання ЕКСП сільськогосподарської продукції, що вказує на розвиток аграрного сектору. Частка мінеральних продуктів в ЕКСП знижується через вичерпання родовищ та посилення екологічних вимог. Зменшення виробничих потужностей і посилення конкуренції призвели до зниження експорту хімічної продукції. ЕКСП деревини та виробів з неї демонструє незначне зростання. Частка промислових виробів в ЕКСП залишається невеликою і коливається. ЕКСП металів та виробів з них знижується через зменшення виробництва та посилення конкуренції. Спостерігається зростання ЕКСП машин, обладнання та транспортних засобів, що свідчить про розвиток галузі.

Таблиця 1.5 – Динаміка товарної структури ЕКСП [12]

Найменування груп товарів	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
УСЬОГО, млн дол. США	32 184	36 174	46 168	63 188	37 134	47 299	62 383	64 427	59 106	50 552	35 420	33 560	39 701	43 341	46 091	45 143	63 113	40 899	34 678
Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	4 264	4 686	6 132	10 561	9 510	9 936	12 804	17 906	17 040	16 670	14 478	15 250	17 739	18 594	22 123	22 161	27 687	23 380	22 001
Мінеральні продукти	4 144	3 413	3 693	5 570	3 033	5 076	6 951	6 304	6 306	5 291	2 672	2 391	3 517	3 883	4 405	4 963	7 874	4 109	2 262
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	3 386	4 015	4 943	6 395	3 317	4 000	6 041	6 028	5 070	3 730	2 436	1 832	2 052	2 381	2 171	2 308	3 173	1 668	1 329
Деревина та вироби з неї	804	981	1 289	1 369	1 169	1 467	1 855	1 852	2 004	1 954	1 540	1 510	1 647	1 965	1 780	1 758	2 491	2 118	1 719
Промислові вироби	399	487	643	771	472	616	795	830	846	704	503	463	575	649	697	722	946	569	557
Чорні й кольорові метали та вироби з них	13 784	16 262	20 565	27 286	12 605	17 044	21 836	18 490	16 793	14 953	9 164	8 099	9 890	11 402	9 994	8 782	15 719	5 881	3 888
Машини, устаткування, транспортні засоби та прилади	4 307	5 107	7 563	9 848	6 007	8 530	10 722	11 181	8 537	5 432	3 339	2 748	2 862	3 002	3 426	3 390	3 819	2 281	2 150
Різне*	1 096	1 223	1 340	1 388	1 021	630	1 379	1 836	2 510	1 818	1 288	1 267	1 419	1 465	1 495	1 059	1 404	893	772
Структура, %																			
УСЬОГО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	13.2	13.0	13.3	16.7	25.6	21.0	20.5	27.8	28.8	33.0	40.9	45.4	44.7	42.9	48.0	49.1	43.9	57.2	63.4
Мінеральні продукти	12.9	9.4	8.0	8.8	8.2	10.7	11.1	9.8	10.7	10.5	7.5	7.1	8.9	9.0	9.6	11.0	12.5	10.0	6.5
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	10.5	11.1	10.7	10.1	8.9	8.5	9.7	9.4	8.6	7.4	6.9	5.5	5.2	5.5	4.7	5.1	5.0	4.1	3.8
Деревина та вироби з неї	2.5	2.7	2.8	2.2	3.1	3.1	3.0	2.9	3.4	3.9	4.3	4.5	4.1	4.5	3.9	3.9	3.9	5.2	5.0
Промислові вироби	1.2	1.3	1.4	1.2	1.3	1.3	1.3	1.3	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.5	1.5	1.6	1.5	1.4	1.6
Чорні й кольорові метали та вироби з них	42.8	45.0	44.5	43.2	33.9	36.0	35.0	28.7	28.4	29.6	25.9	24.1	24.9	26.3	21.7	19.5	24.9	14.4	11.2
Машини, устаткування, транспортні засоби та прилади	13.4	14.1	16.4	15.6	16.2	18.0	17.2	17.4	14.4	10.7	9.4	8.2	7.2	6.9	7.4	7.5	6.1	5.6	6.2
Різне*	3.4	3.4	2.9	2.2	2.7	1.3	2.2	2.8	4.2	3.6	3.6	3.8	3.6	3.4	3.2	2.3	2.2	2.2	2.2
Темпи зростання до попереднього року, %																			
УСЬОГО	112.4	127.6	136.9	58.8	127.4	131.9	103.3	91.7	85.5	70.1	94.7	118.3	109.2	106.3	97.9	139.8	64.8	84.8	
Продовольчі товари та сировина для їх виробництва	109.9	130.9	172.2	90.0	104.5	128.9	139.8	95.2	97.8	86.9	105.3	116.3	104.8	119.0	100.2	124.9	84.4	94.1	
Мінеральні продукти	82.4	108.2	150.8	54.5	167.4	136.9	90.7	100.0	83.9	50.5	89.5	147.1	110.4	113.4	112.7	158.7	52.2	55.0	
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	118.6	123.1	129.4	51.9	120.6	151.0	99.8	84.1	73.6	65.3	75.2	112.0	116.0	91.2	106.3	137.5	52.6	79.7	
Деревина та вироби з неї	122.0	131.4	106.2	85.4	125.5	126.4	99.8	108.2	97.5	78.8	98.1	109.1	119.3	90.6	98.8	141.7	85.0	81.2	
Промислові вироби	122.1	132.0	119.9	61.2	130.5	129.1	104.4	101.9	83.2	71.4	92.0	124.2	112.9	107.4	103.6	131.0	60.1	97.9	
Чорні й кольорові метали та вироби з них	118.0	126.5	132.7	46.2	135.2	128.1	84.7	90.8	89.0	61.3	88.4	122.1	115.3	87.7	87.9	179.0	37.4	66.1	
Машини, устаткування, транспортні засоби та прилади	118.6	148.1	130.2	61.0	142.0	125.7	104.3	76.4	63.6	61.5	82.3	104.1	104.9	114.1	98.9	112.7	59.7	94.3	
Різне*	111.6	109.5	103.6	73.6	61.7	218.9	133.1	136.7	72.4	70.8	98.4	112.0	103.2	102.0	70.8	132.6	63.6	86.5	

*З урахуванням неформальної торгівлі.

Аналіз таблиці 1.3 дозволяє зробити висновок про те, що структура українського ЕКСП зазнала значних змін за останні роки. Спостерігається тенденція до диверсифікації ЕКСП та зменшення залежності від сировинних товарів. Однак, сировинна орієнтація української економіки все ще зберігається. Щоб збільшити обсяги ЕКСП, необхідно активно розвивати високотехнологічні галузі промисловості, підвищенні якості продукції та диверсифікації ЕКСП ринків.

Наступна таблиця 1.4 відображає детальну динаміку експорту товарів з України за різними країнами та в абсолютних та відносних показниках протягом тривалого періоду.

Країни ЄС залишаються основними торговими партнерами України. Зростання ЕКСП до цих країн пояснюється дією Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та посиленням економічних зв'язків.

ЕКСП до країн СНД суттєво скоротився через російсько-українську війну та запровадження санкцій.

ЕКСП до країн Азії, зокрема Китаю та Індії, зростає завдяки зростаючому попиту на українську продукцію, особливо сільськогосподарську.

Аналіз даних свідчить про те, що український ЕКСП зазнав значних змін під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Зростання ЕКСП до країн ЄС та Азії демонструє потенціал для диверсифікації ЕКСП ринків. Однак, російсько-українська війна створила значні виклики для української економіки.

Загалом, аналіз даних свідчить про те, що український ЕКСП має потенціал для зростання, але потрібен системний підхід, що передбачає впровадження комплексу заходів для посилення конкурентоспроможності України.

Таблиця 1.6 – Динаміка ЕКСП товарів у розрізі країн світу [12]

№	Країни	2015	у % до загального обсягу	2016	у % до загального обсягу	2017	у % до загального обсягу	2018	у % до загального обсягу	2019	у % до загального обсягу	2020	у % до загального обсягу	2021	у % до загального обсягу	2022	у % до загального обсягу	2023	у % до загального обсягу	2023 у % до 2022
	УСЬОГО	34 665		32 859		38 928		42 599		45 415		44 885		62 853		40 749		34 678		85.1
1	Польща	1 506	4.3	1 686	5.1	2 037	5.2	2 465	5.8	2 539	5.6	2 518	5.6	4 378	7.0	5 983	14.7	4 418	12.7	73.9
2	Румунія	468	1.4	533	1.6	588	1.5	653	1.5	682	1.5	787	1.8	1 204	1.9	3 638	8.9	3 630	10.5	99.8
3	Китай	2 379	6.9	1 820	5.5	2 038	5.2	2 200	5.2	3 521	7.8	7 002	15.6	7 886	12.5	2 453	6.0	2 404	6.9	98.0
4	Туреччина	2 750	7.9	2 034	6.2	2 485	6.4	2 332	5.5	2 585	5.7	2 383	5.3	4 016	6.4	2 900	7.1	2 368	6.8	81.6
5	Іспанія	1 025	3.0	988	3.0	1 243	3.2	1 361	3.2	1 490	3.3	1 241	2.8	1 659	2.6	1 563	3.8	2 004	5.8	128.3
6	Німеччина	799	2.3	852	2.6	1 091	2.8	1 526	3.6	1 769	3.9	1 497	3.3	2 278	3.6	1 786	4.4	1 847	5.3	103.4
7	Італія	1 822	5.3	1 776	5.4	2 327	6.0	2 495	5.9	2 286	5.0	1 856	4.1	3 340	5.3	1 581	3.9	1 521	4.4	96.2
8	Нідерланди	738	2.1	876	2.7	1 541	4.0	1 434	3.4	1 713	3.8	1 619	3.6	2 116	3.4	1 450	3.6	1 479	4.3	102.0
9	Єгипет	2 038	5.9	2 255	6.9	1 831	4.7	1 555	3.7	2 251	5.0	1 615	3.6	1 940	3.1	796	2.0	1 085	3.1	136.3
10	Словаччина	373	1.1	375	1.1	554	1.4	713	1.7	552	1.2	355	0.8	924	1.5	1 432	3.5	1 055	3.0	73.7
11	Болгарія	418	1.2	416	1.3	429	1.1	511	1.2	468	1.0	496	1.1	807	1.3	1 417	3.5	905	2.6	63.8
12	Чехія	379	1.1	407	1.2	530	1.4	642	1.5	667	1.5	607	1.4	1 104	1.8	1 036	2.5	848	2.4	81.8
13	Молдова	518	1.5	474	1.4	702	1.8	785	1.8	722	1.6	678	1.5	859	1.4	920	2.3	819	2.4	89.0
14	Угорщина	381	1.1	440	1.3	550	1.4	729	1.7	752	1.7	490	1.1	608	1.0	1 357	3.3	724	2.1	53.3
15	Литва	222	0.6	240	0.7	359	0.9	330	0.8	395	0.9	420	0.9	544	0.9	638	1.6	626	1.8	98.2
16	Австрія	291	0.8	299	0.9	460	1.2	470	1.1	514	1.1	519	1.2	869	1.4	763	1.9	553	1.6	72.4
17	Індія	1 444	4.2	1 902	5.8	2 189	5.6	2 164	5.1	1 960	4.3	1 936	4.3	2 482	3.9	889	2.2	543	1.6	61.1
18	Сполучені Штати Америки	462	1.3	417	1.3	817	2.1	1 092	2.6	955	2.1	966	2.2	1 595	2.5	856	2.1	518	1.5	60.5
19	Франція	468	1.4	418	1.3	375	1.0	490	1.2	549	1.2	538	1.2	846	1.3	558	1.4	471	1.4	84.4
20	Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	320	0.9	284	0.9	440	1.1	537	1.3	572	1.3	586	1.3	984	1.6	363	0.9	356	1.0	98.0
21	Бельгія	273	0.8	223	0.7	425	1.1	570	1.3	650	1.4	526	1.2	614	1.0	442	1.1	353	1.0	79.8
22	Латвія	135	0.4	125	0.4	202	0.5	283	0.7	280	0.6	222	0.5	271	0.4	278	0.7	322	0.9	115.7
23	Ізраїль	589	1.7	481	1.5	601	1.5	577	1.4	618	1.4	553	1.2	723	1.1	328	0.8	305	0.9	93.0
24	Саудівська Аравія	760	2.2	591	1.8	517	1.3	749	1.8	744	1.6	719	1.6	751	1.2	439	1.1	291	0.8	66.3
25	Казахстан	703	2.0	385	1.2	371	1.0	375	0.9	366	0.8	325	0.7	437	0.7	292	0.7	265	0.8	90.8
26	Греція	153	0.4	159	0.5	195	0.5	279	0.7	273	0.6	178	0.4	209	0.3	182	0.4	258	0.7	141.7
27	Ліван	299	0.9	335	1.0	427	1.1	405	1.0	372	0.8	324	0.7	389	0.6	226	0.6	239	0.7	106.0
28	Грузія	399	1.2	390	1.2	418	1.1	479	1.1	388	0.9	366	0.8	436	0.7	248	0.6	237	0.7	95.3
29	Португалія	289	0.8	200	0.6	235	0.6	225	0.5	281	0.6	232	0.5	331	0.5	133	0.3	223	0.6	167.8
30	Об'єднані Арабські Емірати	301	0.9	272	0.8	384	1.0	485	1.1	521	1.1	437	1.0	528	0.8	204	0.5	215	0.6	105.4
31	Бангладеш	207	0.6	327	1.0	372	1.0	218	0.5	443	1.0	358	0.8	311	0.5	97	0.2	211	0.6	218.2
32	Азербайджан	318	0.9	246	0.8	354	0.9	359	0.8	400	0.9	346	0.8	394	0.6	191	0.5	196	0.6	102.9
33	Ірак	473	1.4	374	1.1	475	1.2	643	1.5	584	1.3	598	1.3	694	1.1	293	0.7	194	0.6	66.2
34	Швейцарія	65	0.2	66	0.2	100	0.3	67	0.2	69	0.2	74	0.2	111	0.2	120	0.3	154	0.4	129.0
35	Туніс	329	0.9	235	0.7	289	0.7	392	0.9	362	0.8	415	0.9	406	0.6	192	0.5	150	0.4	77.9
36	Узбекистан	170	0.5	135	0.4	163	0.4	282	0.7	214	0.5	294	0.7	429	0.7	188	0.5	144	0.4	76.6
	російська федерація	4 200	12.1	3 069	9.3	3 377	8.7	3 045	7.1	2 642	5.8	2 206	4.9	2 728	4.3	336	0.8	0	0.0	0.0

Окрім ЕКСП товарів, дуже поширеним є ЕКСП послуг. Дослідимо аналіз ЕКСП послуг в Україні у табл. 1.7.

Табл. 1.7 – Динаміка і структура ЕКСП послуг [12]

Статті платіжного балансу	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Послуги	18327	21269	22089	22613	14884	12442	12448	14243	15836	17465	15564	18391	16618	16415
Послуги з переробки матеріальних ресурсів, що належать іншим сторонам	1326	1805	2077	1951	1278	1078	1126	1419	1698	1640	1354	1538	971	780
Послуги з ремонту та технічного обслуговування, не віднесені до інших категорій	463	658	615	373	299	192	232	244	243	269	236	303	135	109
Транспорт	7991	9239	8717	8478	6231	5322	5348	5922	5949	6253	5089	4760	3832	3721
Усі види транспорту														3658
Пасажирський	908	1112	1146	848	652	580	645	758	824	975	313	437	75	35
Вантажний	4292	4870	4182	4290	2995	2869	3172	3614	3565	3584	3046	2410	2713	2553
Інший	2563	3022	3168	3126	2424	1789	1456	1458	1426	1573	1582	1743	984	1070
Морський транспорт	1232	1211	1241	1124	852	735	663	611	522	596	605	616	387	403
Пасажирський	4	3	5	5	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0
Вантажний	48	50	38	54	34	14	32	43	28	37	35	43	32	22
Інший	1180	1158	1198	1065	818	721	631	568	488	559	570	573	355	381
Повітряний транспорт	1176	1503	1510	1334	1072	855	883	1092	1221	1420	803	1047	423	386
Пасажирський	577	771	814	511	523	518	582	687	755	907	298	428	58	22
Вантажний	275	309	251	258	177	148	147	220	251	262	314	401	313	342
Інший	324	423	445	565	372	189	154	185	215	251	191	218	52	22
Залізничний транспорт	1455	1772	1587	1615	1099	751	561	581	539	501	406	462	305	323
Пасажирський	311	319	305	311	113	54	49	48	44	46	10	0	3	0
Вантажний	402	490	364	385	350	272	198	183	134	100	49	65	176	181
Інший	742	963	918	919	636	25	314	350	361	355	347	397	126	142
Автомобільний транспорт	253	389	452	475	460	248	239	274	304	338	338	414	865	706
Пасажирський	5	8	11	7	7	7	11	20	14	16	5	9	10	12
Вантажний	151	220	243	240	199	151	142	156	171	180	186	218	670	429
Інший	97	161	198	228	254	90	86	98	119	142	147	187	185	265
Інший транспорт	3647	4129	3706	3716	2588	2649	2927	3272	3229	3277	2789	2051	1792	1840
Пасажирський	11	11	11	14	9	1	3	3	5	6	0	0	4	1
Вантажний	3416	3801	3286	3353	2235	2284	2653	3012	2981	3005	2462	1683	1522	1579
у тому числі														0
трубопровідний транспорт	3358	3755	3247	3336	2209	2258	2631	2998	2960	2985	2443	1664	1487	1540
Інший	220	317	409	349	344	364	271	257	243	266	327	368	266	260
Поштові послуги та послуги кур'єрського зв'язку	228	235	221	214	160	84	75	92	134	121	148	170	60	63
Подорожі	3788	4294	4842	5083	1612	1082	1078	1261	1445	1620	356	950	774	857
Ділові	-	-	-	-	-	86	102	120	148	170	58	75	64	71
Особисті	-	-	-	-	-	996	976	1 141	1 297	1 450	298	875	710	786
Будівництво	234	255	304	275	209	288	182	96	153	117	93	52	59	48
Послуги зі страхування та пенсійного забезпечення	32	43	54	40	13	14	24	12	19	15	15	20	20	14
Фінансові послуги	475	312	249	349	221	190	83	150	148	165	130	103	183	250
Послуги, за які стягується плата у явній формі та інші фінансові послуги	0	0	0	0	0	0	0	74	106	133	104	91	174	238
Послуги з фінансового посередництва, що вимірюються непрямим шляхом (FISIM)	0	0	0	0	0	0	0	76	42	32	26	12	9	12
Плата за користування інтелектуальною власністю, що не віднесена до інших категорій	132	107	124	167	118	85	73	72	92	82	74	69	51	57
Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги	719	1040	1321	1782	2042	2105	2310	2760	3473	4331	5181	7107	7521	6884
Телекомунікаційні послуги	290	342	329	388	444	398	310	256	247	125	111	116	132	107
Комп'ютерні послуги	404	658	937	1292	1500	1668	1975	2485	3204	4173	5026	6943	7349	6727
Інформаційні послуги	25	40	55	102	98	39	25	19	22	33	44	48	40	50
Інші ділові послуги	2456	2772	2951	3239	2495	1807	1643	1963	2264	2596	2685	3073	2541	2973
Науково-дослідні та дослідно-конструкторські послуги	490	526	567	581	440	349	256	266	224	298	275	255	223	285
Професійні послуги та консультативні послуги з управління	530	642	753	892	727	508	501	592	839	956	1041	1249	892	889
Технічні послуги, послуги з торгівлі та інші ділові послуги	1436	1604	1631	1766	1328	950	886	1105	1201	1342	1369	1569	1426	1799
Послуги приватним особам та послуги в галузі культури та відпочинку	113	93	119	114	64	39	36	37	52	66	66	94	51	61
Аудіовізуальні послуги та пов'язані з ними послуги	32	37	36	42	31	17	14	15	25	32	38	53	22	26
Інші послуги приватним особам та послуги в галузі культури та відпочинку	81	56	83	72	33	22	22	22	27	34	28	41	29	35
Державні товари та послуги, не віднесені до інших категорій	598	651	716	762	302	240	313	307	300	311	285	322	480	661

Спостерігається загальне зниження ЕКСП транспортних послуг, особливо морських та авіаційних. Це пов'язано з обмеженнями, пов'язаними з пандемією та війною, а також зі зниженням світового попиту на транспортні послуги.

ЕКСП телекомунікаційних послуг продовжує зростати, що свідчить про розвиток ІТ-сектору в Україні та його інтеграцію в глобальні технологічні процеси.

Спостерігається зниження ЕКСП послуг з переробки матеріальних ресурсів, що може бути пов'язано зі зменшенням виробничих потужностей та обмеженнями в логістиці.

ЕКСП туристичних послуг зазнав значного спаду через обмеження на міжнародні поїздки та зниження туристичної активності.

ЕКСП інших ділових послуг, таких як науково-дослідні та дослідно-конструкторські послуги, також знизився, але меншою мірою, ніж в інших секторах.

Таким чином, що ЕКСП послуг України зазнав значних змін під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Зростання ЕКСП телекомунікаційних послуг демонструє потенціал ІТ-сектору, однак загалом ЕКСП послуг зазнав суттєвих втрат.

ЗЕД в Україні підпадає під дію численних законів, підзаконних актів та міжнародних угод, які разом утворюють складну систему регулювання.

Комплекс законів і нормативних документів, а також міжнародних договорів регулює всі аспекти ЗЕД в Україні.

Перелік усіх законодавчих актів наведено на рис. 1.4.

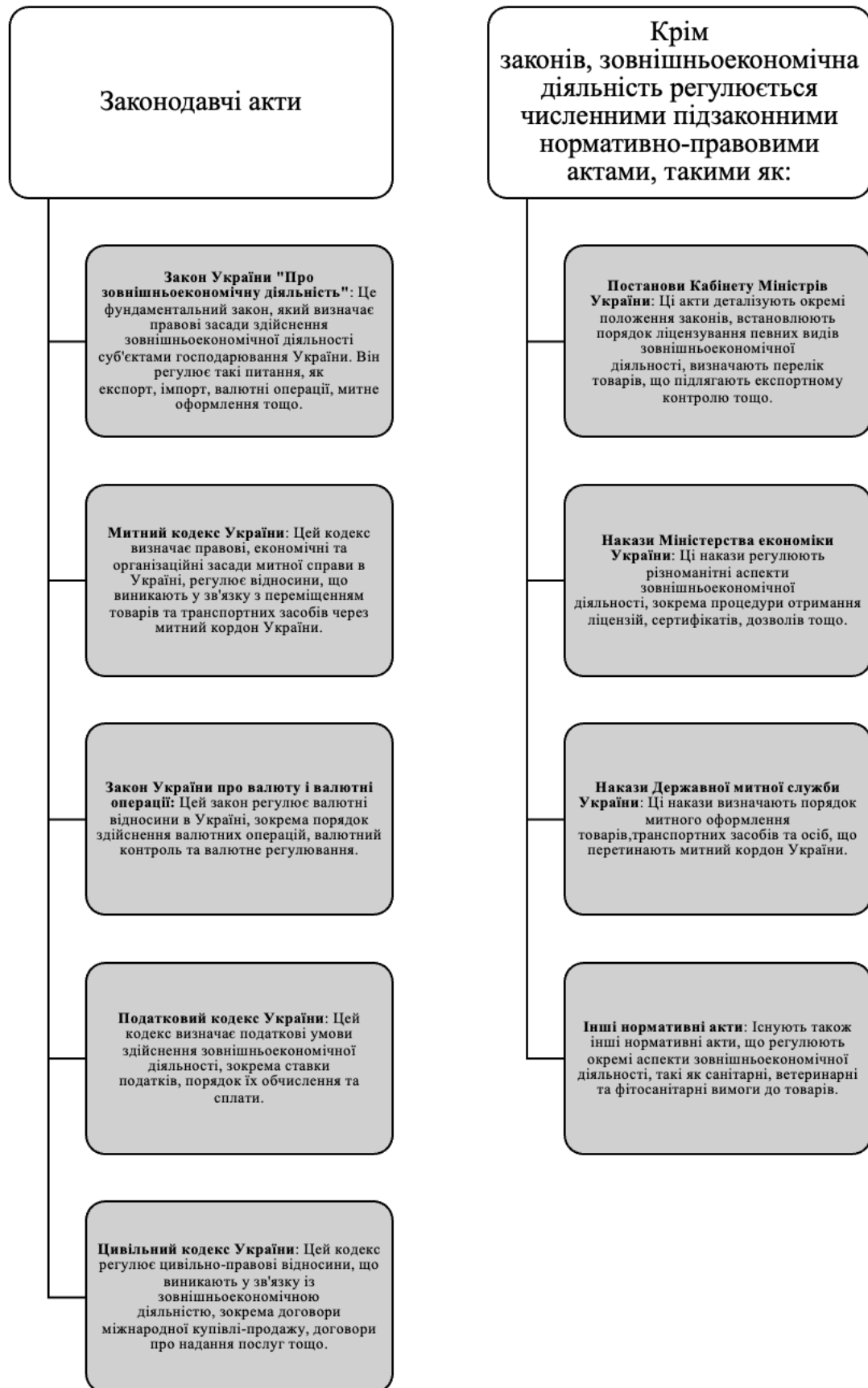

Рис. 1.4 – Нормативні акти по ЗЕД

Україна є стороною багатьох міжнародних угод, які регулюють різні аспекти ЗЕД. До найбільш значущих з них належать:

1. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Ця угода закладає основу для широкого та поглибленого співробітництва між Україною та ЄС, охоплюючи сфери торгівлі та інвестицій.

2. Угода зі Світовою організацією торгівлі. Вона визначає правила глобальної торгівлі та встановлює рамки для лібералізації торгівлі товарами та послугами.

Під час української війни діють певні обмеження та вимоги щодо здійснення ЗЕД. Зокрема, можуть бути запроваджені:

- обмеження на ЕКСП певних товарів, яке може стосуватися товарів подвійного призначення, сировини, палива тощо;
- ліцензування ЕКСП та імпорту, може бути запроваджено додаткове ліцензування на ЕКСП та імпорт певних товарів;
- можуть бути посилені вимоги до валютного контролю.

Таким чином, визначено основні засади ЕКСП операцій, досліджено сутність даних операцій.

1.2 Особливості оподаткування операцій з експорту товарів (або робіт/послуг)

Коректне застосування ПДВ у ЕКСП операціях є ключовим інструментом не тільки для стимулювання розвитку національної економіки, але й для створення рівних умов торгівлі та підтримки підприємств на глобальних ринках. Ставка 0% є основною для ЕКСП і регулюється пп. 195.1.1 ПКУ. Застосування нульової ставки при ЕКСП може призвести до від'ємного значення ПДВ, що дозволяє отримати відшкодування від держави. Основні моменти, які потрібно враховувати зображені на рис. 1.5.

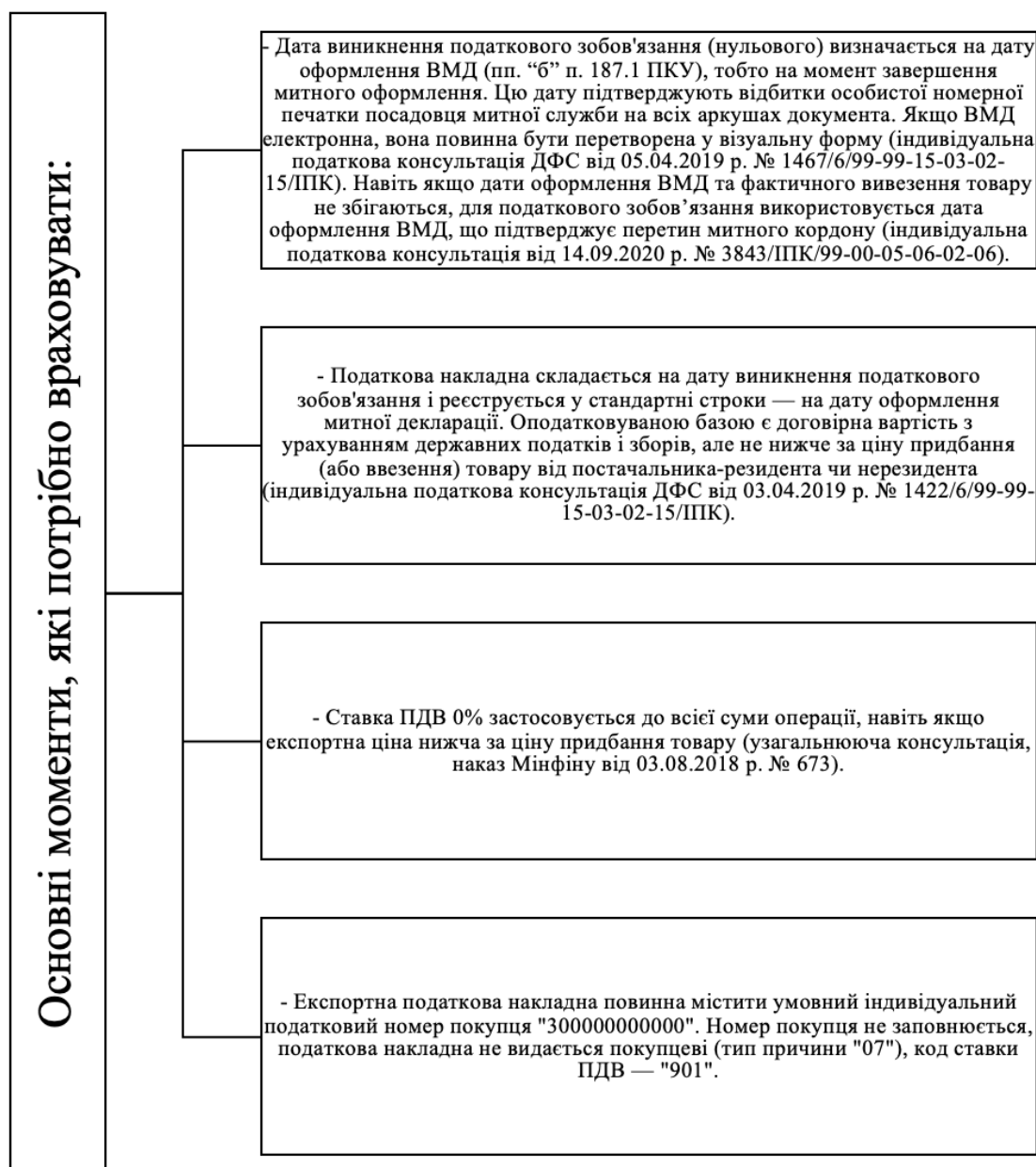

Рис. 1.5 – Особливості оподаткування ПДВ при ЕКСП [3]

У 2020-2021 роках діяли звільнення від ПДВ на ЕКСП окремих товарів. Для цих товарів не передбачено відшкодування податкового кредиту з ПДВ. До таких товарів належать ЕКСП соєвих бобів та насіння свиріпи або ріпаку.

Оподаткування ЕКСП операцій ПНП регулюється ПКУ. ДХД в іноземній валюті перераховуються в гривні за курсом НБУ на дату визначення ДХД або на дату отримання грошей, залежно від того, яка подія відбулася першою. ДХД визнаються на дату відправки товарів і відображаються у складі сукупних ДХД від продажу в декларації з ПНП.

Для ФОП на ЄП третьої групи ДХД від ЕКСП підлягає оподаткуванню. При цьому враховується лише сума, яка фактично надійшла на рахунок у гривнях за курсом НБУ на період зарахування. Відповідно до роз'яснень ДПС, до уваги беруться лише додатні курсові різниці, тобто прибуток від коливання курсу.

За ЕКСП товарів з України підприємства-експортери сплачують мито. Відповідальність за сплату мита при ЕКСП товарів покладається на підприємство, яке безпосередньо здійснює ЕКСП товарів за межі України.

ЕКСП послуг відрізняється від ЕКСП товарів тим, що підтвердженням надання послуги є не товарна накладна, а акт виконаних робіт або інший документ, наприклад, рахунок. ДХД від експорту послуг визнається поступово протягом усього періоду надання послуги, а не одноразово при її оплаті.

Ставка ПДВ при ЕКСП послуг може варіюватися залежно від типу послуги та місця, де вона була надана. На табл. 1.8 наглядно показано приклади деяких ЕКСП послуг.

Табл. 1.8 – Оподаткування деяких послуг ПДВ

Приклади деяких експортних послуг	Місце постачання	Ставка ПДВ	Посилання на ПКУ
послуги, які пов'язані з рухомим майном			
<ul style="list-style-type: none"> • експертиза та оцінка майна; • перевезення пасажирів; • виконання ремонтних робіт 	на території України	20%	пп. 186.2.1 ПКУ
	за межами	не обкладаються	
послуги, пов'язані з нерухомим майном			
послуги з проведення будівельних робіт	на території України	20%	пп. 186.2.2 ПКУ
	за межами	не обкладаються	
виняткові послуги			
<ul style="list-style-type: none"> • рекламні послуги; • консультаційні послуги, юридичні послуги, аудиторські послуги; • розробка програмного забезпечення та надання послуг у сфері інформатизації; • телекомунікаційні послуги; • транспортно-експедиторські послуги 	місце, де отримувач послуг зареєстрований	не обкладаються	п. 186.3 ПКУ

Таким чином, розглянуто аспекти оподаткування ЕКСП операцій.

2 АНАЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ З ЕКСПОРТУ ТОВАРІВ (АБО РОБІТ/ПОСЛУГ) НА ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

2.1 Особливості діяльності ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

Діяльність товариства «ВТП МІНЕРАЛ» регулюється комплексом нормативно-правових документів України, серед яких головними є Статут товариства (дод. А), Конституція України, Господарський та Цивільний кодекси. Більш детальна інформація про повну назву організації наведена на рисунку 2.1.

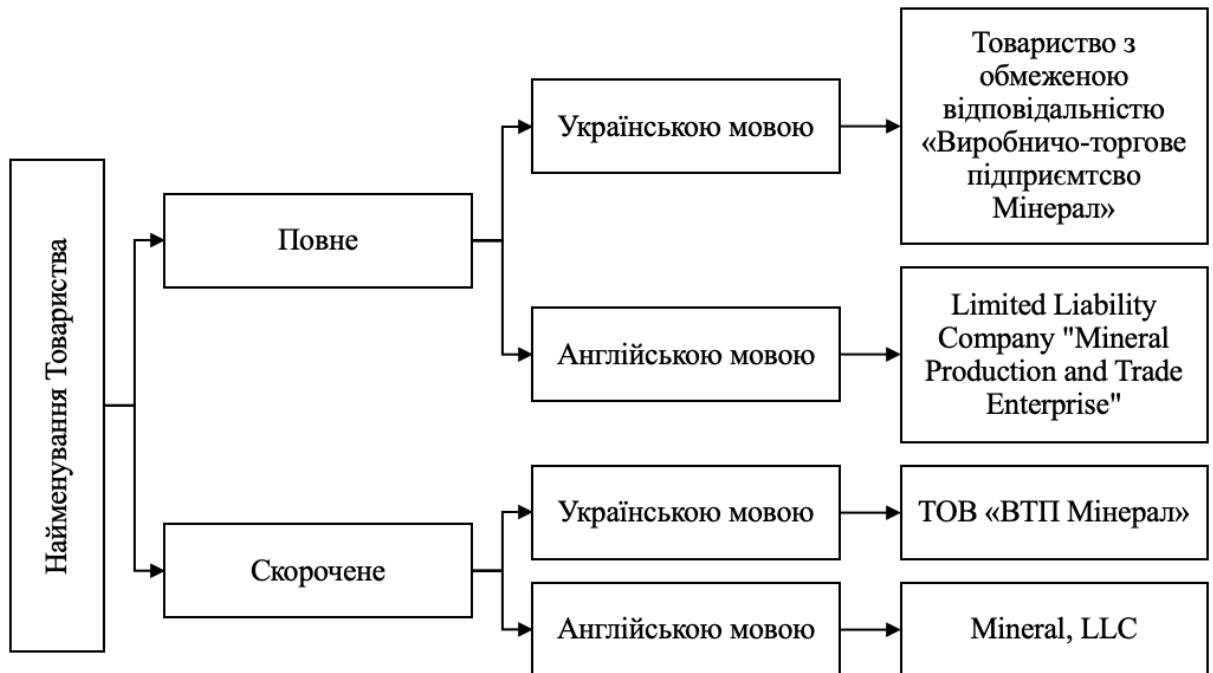

Рис. 2.1. – Інформація про найменування ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

Діяльність ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ» детально описана в Статуті компанії (додаток А). Рис. 2.2 надає візуальне уявлення про ключові сфери діяльності, якими займається досліджуване товариство.

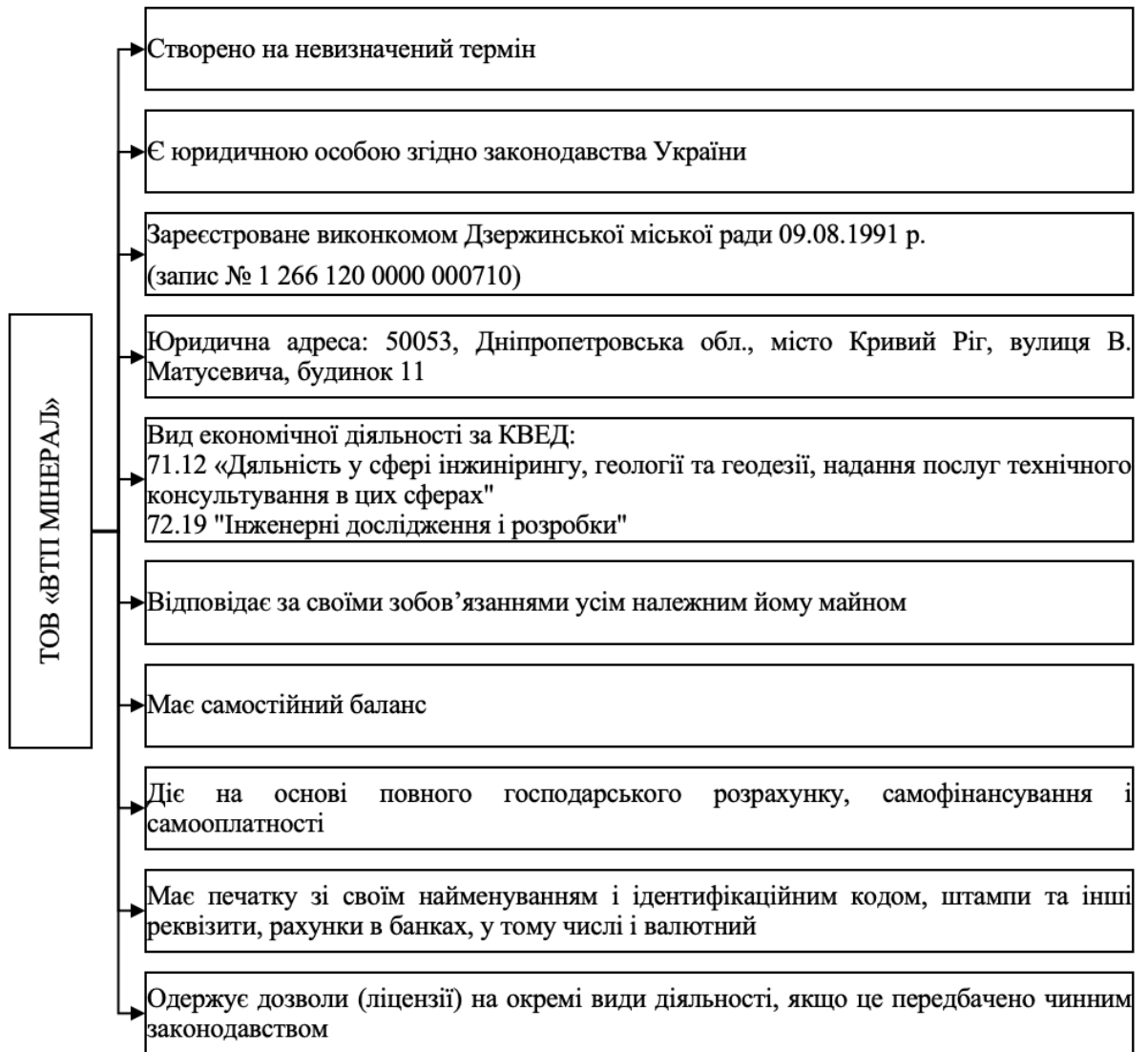

Рис. 2.2 – Риси діяльності ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

Майно ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ» складається з вкладів учасників, продукції власного виробництва, доходів та інших законно набутих активів.

Законодавство передбачає різні види відповідальності для підприємств, які порушують закон. Це можуть бути цивільні санкції за завдані збитки, адміністративні штрафи за порушення правил, кримінальна відповідальність за серйозні злочини, а також дисциплінарні стягнення для працівників. Вид і міра відповідальності залежать від конкретного правопорушення.

Статутний капітал ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ» включає в себе вартість вкладів його Учасників і становить 1500 гривень.

На рис. 2.3. наглядно розписано перелік прав і зобов'язань учасників ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ».

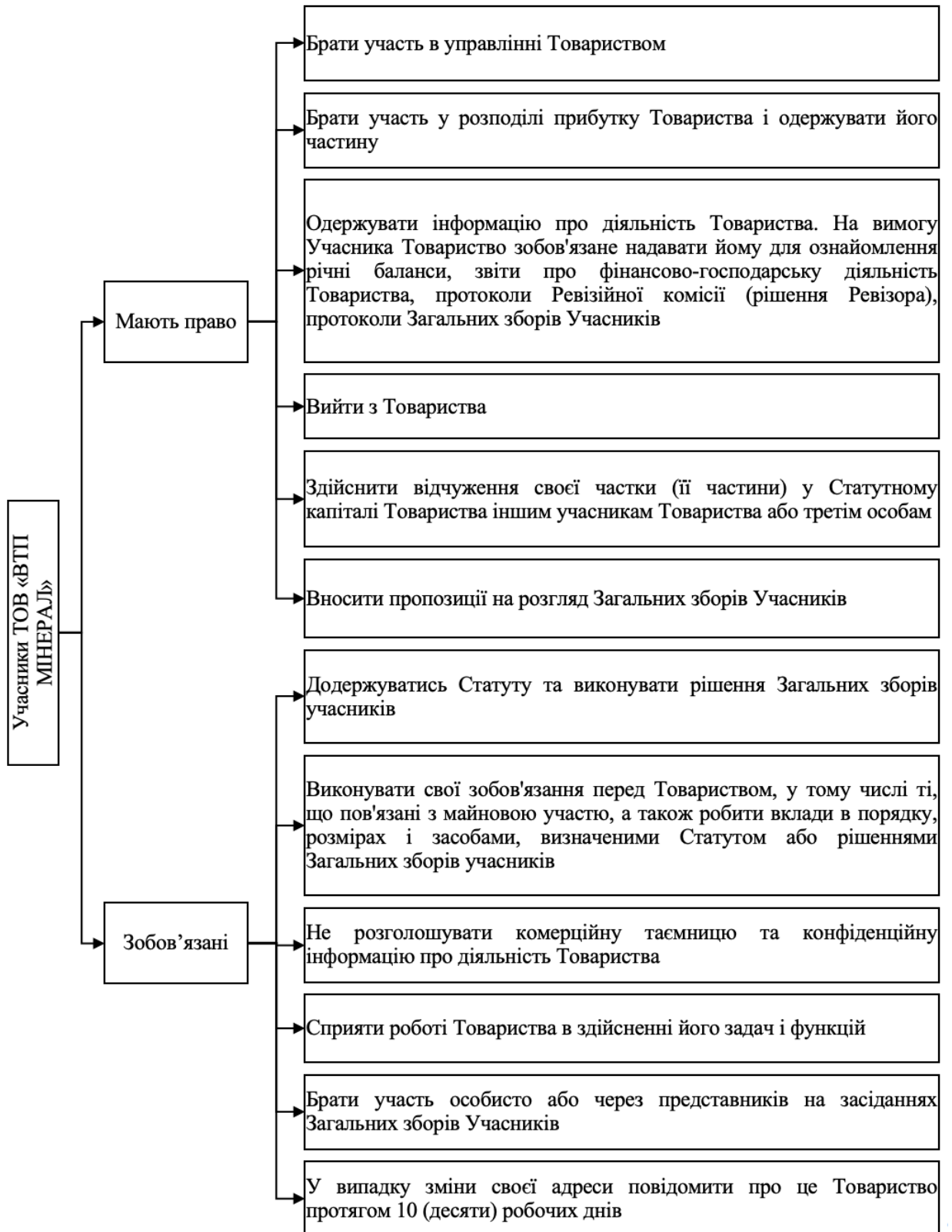

Рис. 2.3 – Перелік прав та зобов'язань учасників ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

Органи управління ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ» та алгоритм їх відбору узагальнено на рис. 2.4.

Рис. 2.4 – Органи менеджменту на ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

Таким чином, було проаналізовано основні аспекти діяльності ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ».

2.2 Аналіз основних економічних показників діяльності та оцінка його фінансового стану ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

Оцінка економічних показників дозволяє побачити повну картину фінансового стану підприємства та виявити резерви для зростання. На основі отриманих даних можна розробити заходи щодо покращення діяльності, оптимізації витрат, збільшення прибутку. Одним з аналіз діяльності підприємств виступає PEST. Цей аналіз дозволяє оцінити як чинники макросередовища впливають на діяльність підприємства.

Таблиця 2.1 - PEST-аналіз ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

Група факторів	Опис проблем	Ступінь впливу на діяльність			Які зміни, що прогножуються, мають вплинути на підприємство
		незначний вплив	середній вплив	значний вплив	
Р (Політичні)	Війна в Україні призвела до аварійної роботи металургійних підприємств в нашому місті.			х	ТОВ ВТП МІНЕРАЛ виконує науко-дослідні та дослідно-конструкторські роботи для гірничо-промислових підприємств міста Кривий Ріг. Так як, більшість гірничо-промислових підприємств скоротили роботу, ТОВ ВТП МІНЕРАЛ скоротило обсяг науко-дослідних і дослідно-конструкторських робіт.
Е (Економічні)	Війна призвела до завмирання економіки, скорочення робіт гірничо-промислових підприємств м. Кривий Ріг			х	Негативний вплив війни на економіку України загалом. Скорочення обсягу наданих робіт і послуг, внаслідок чого зменшився дохід підприємства.
S (Соціальні)	Війна призвела до необхідності впровадження обмежень роботи підприємства та переведення частини працівників на дистанційний режим роботи			х	Обмеження щодо проведення НДР.
Т (Технологічні)	Війна в Україні змусила підприємство впровадити комп'ютерні технології віддаленої роботи для працівників, та дистанційні технології ведення бізнесу.		х		Зростання популярності засобів і методів дистанційної роботи і ведення бізнесу.

З таблиці 2.1 видно, що війна в Україні суттєво впливає на діяльність підприємств, зокрема через зміни в політичному та економічному середовищі. Ці фактори спричинили значне скорочення обсягів роботи, що негативно позначилося на фінансових результатах підприємства.

Проаналізуємо в деталях основні показники діяльності ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ» у табл. 2.2.

Рік 2022 характеризувався значними коливаннями більшості фінансових показників, що, ймовірно, пов'язано з впливом зовнішніх факторів, таких як економічна криза та геополітична нестабільність. У 2023 році спостерігається певне відновлення, проте загальна картина залишається неоднозначною.

- ДЗТРП і КЗТРП демонструють стійку тенденцію до зниження у 2022 році, що свідчить про зменшення обсягів діяльності. У 2023 році спостерігається незначне відновлення ДЗТРП, проте КЗТРП продовжує знижуватися.

- Кошти, собівартість та чистий дохід демонструють значні коливання. Зниження собівартості у 2022 році могло бути пов'язане зі скороченням виробництва або оптимізацією витрат. Зростання у 2023 році може свідчити про відновлення виробничої діяльності.

- Валовий, фінансовий та чистий прибуток демонструють нестабільну динаміку. Зростання у 2022 році могло бути пов'язане з одноразовими факторами, а зниження у 2023 році – з відновленням витрат.

- Зменшення чисельності у 2022 році та її стабільність у 2023 році вказують на спроби оптимізації витрат на персонал.

Таким чином, компанія пережила складний період у 2022 році, що відобразилося на більшості фінансових показників. У 2023 році спостерігається певне відновлення діяльності, проте загальна картина залишається неоднозначною.

Табл. 2.2 – Аналіз фінансових показників діяльності ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

Найменування показника	Одиниця вимірювання	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення,	
					(+; -)		%	
					2022р.	2023 р	2022р.	2023 р
					від 2021 р.	від 2022 р.	від 2021 р.	від 2022 р.
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	тис. грн	1352,2	594	611,2	-758,2	17,2	-56,07	2,90
Кредиторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	тис. грн	791,5	238,9	194,6	-552,6	-44,3	-69,82	-18,54
Гроші та їх еквіваленти	тис. грн	97,1	92,5	495,6	-4,6	403,1	-4,74	435,78
Чисельність працюючих	особи	4	3	3	-1	0	-25,00	0,00
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг	тис. грн	2178,7	668,3	2080	-1510,4	1411,7	-69,33	211,24
Собівартість реалізованих послуг	тис. грн	2110,3	317,9	2015,3	-1792,4	1697,4	-84,94	533,94
Валовий прибуток	тис. грн	68,4	350,4	64,7	282	-285,7	412,28	-81,54
Фінансовий результат від операційної діяльності	тис. грн	68,4	140,7	57,7	72,3	-83	105,70	-58,99
Чистий фінансовий результат	тис. грн	56,1	114,5	39,3	58,4	-75,2	104,10	-65,68

Попри це, такі показники, як валовий прибуток і чистий фінансовий результат, потребують уваги, оскільки спостерігаються різкі коливання, що може свідчити про нестабільність у діяльності підприємства або зміни у ринкових умовах.

Таким чином, досліджено фінансові показники діяльності ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ».

2.3 Критичний аналіз стану організації обліку на ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

ОО – це структурований процес збору, обробки та зберігання даних про всі економічні операції підприємства, який дозволяє забезпечити достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень та контролю за фінансовим станом. Вона допомагає відстежувати надходження та витрачання коштів, виявляти неточності та запобігати шахрайству.

Завдяки ОО можна проаналізувати результати роботи підприємства, визначити найбільш прибуткові напрямки та виявити неефективні витрати.

Основні елементи ОО наведені на рис. 2.5.

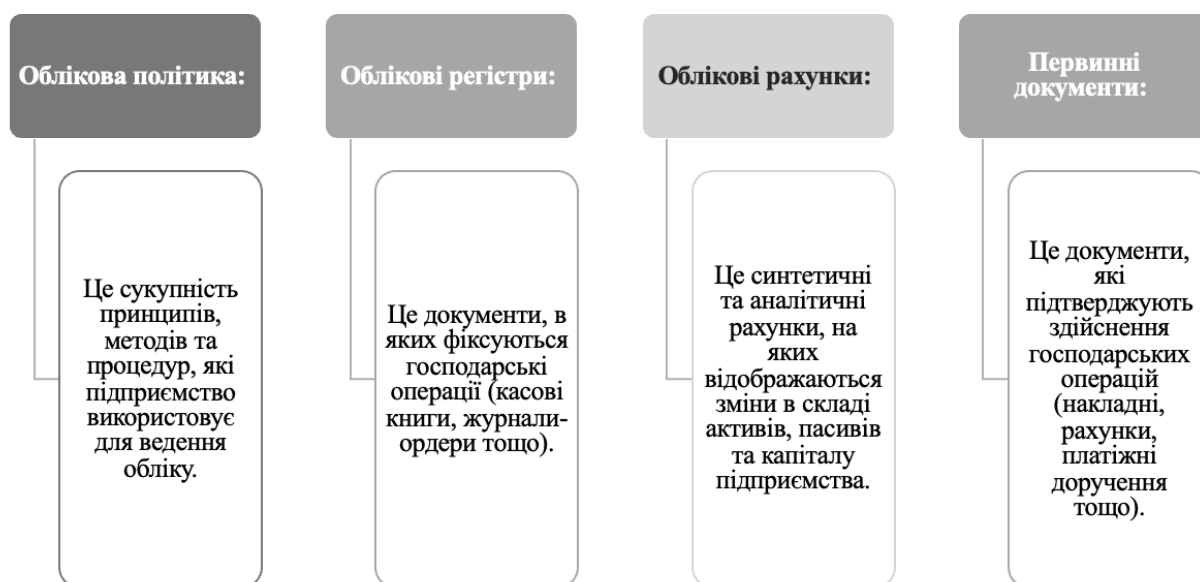

Рис. 2.5 – Складові ОО

ОО та облікова політика – це дві сторони однієї медалі, що взаємодіють між собою. ОО є практичним втіленням облікової політики, тоді як облікова політика визначає принципи і методи ОО.

Облікова політика є набором правил, методичних процедур, які фірма обирає для ведення БО. В ній містяться методи оцінки, амортизації, резервів, які потім будуть застосовуватись в БО підприємства. Облікова політика затверджується та підписується наказом директора компанії.

Облікова політика повинна бути послідовною, а ОО має забезпечувати її неухильне дотримання.

Зміна облікової політики тягне за собою відповідні зміни в організації обліку.

Дослідимо позиції облікової політики ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ» на рис. 2.6.

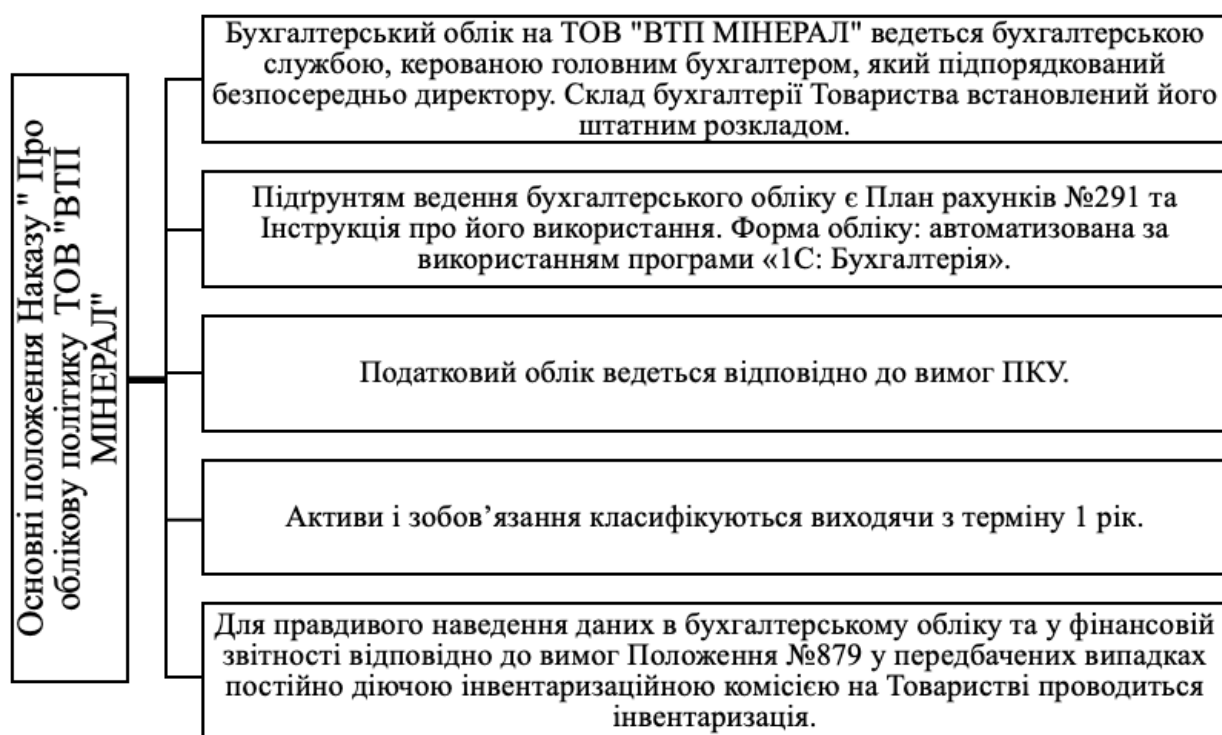

Рис. 2.6 – Основні статті облікової політики ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

Добре сформульована облікова політика забезпечує прозорість і точність фінансової звітності, що спрощує аналіз результатів діяльності підприємства як для внутрішніх, так і для зовнішніх користувачів інформації.

2.4 Бухгалтерський облік операцій з експорту товарів (або робіт/послуг) на ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

Кожна компанія веде облік своїх операцій. Для цього потрібні документи, які підтверджують, що операція дійсно відбулася.

ЕКСП операції мають ряд специфічних особливостей, що вимагають особливої уваги до їх документального оформлення. Зокрема, документи, пов'язані з ЕКСП, можуть бути складені іноземною мовою, заповнені в іноземній валюті та підлягати регулюванню як національним, так і міжнародним законодавством.

Перелік первинних документів для ЕКСП товарів може відрізнятися залежно від умов контракту. Приклад первинних документів наведено на рис. 2.7.

Рис. 2.7 – Документація ЕКСП операцій

Найважливішим документом, що має податкові наслідки, є ВМД. Вона охоплює всі митні режими вивезення.

На подачу ВМД відводиться 10 днів, а якщо товар не оформлений протягом 30 днів, він конфіскується митницею.

Перед початком ЕКСП діяльності підприємство підлягає обов'язковій реєстрації в митному органі.

Митне оформлення починається з подання митної декларації, яка містить детальну інформацію про товар, що переміщується через митний кордон.

Митне оформлення вимагає надання комплексу документів, що засвідчують законність міжнародних перевезень товарів.

Митний кодекс встановлює обов'язкові процедури для ЕКСП товарів. (рис. 2.8):

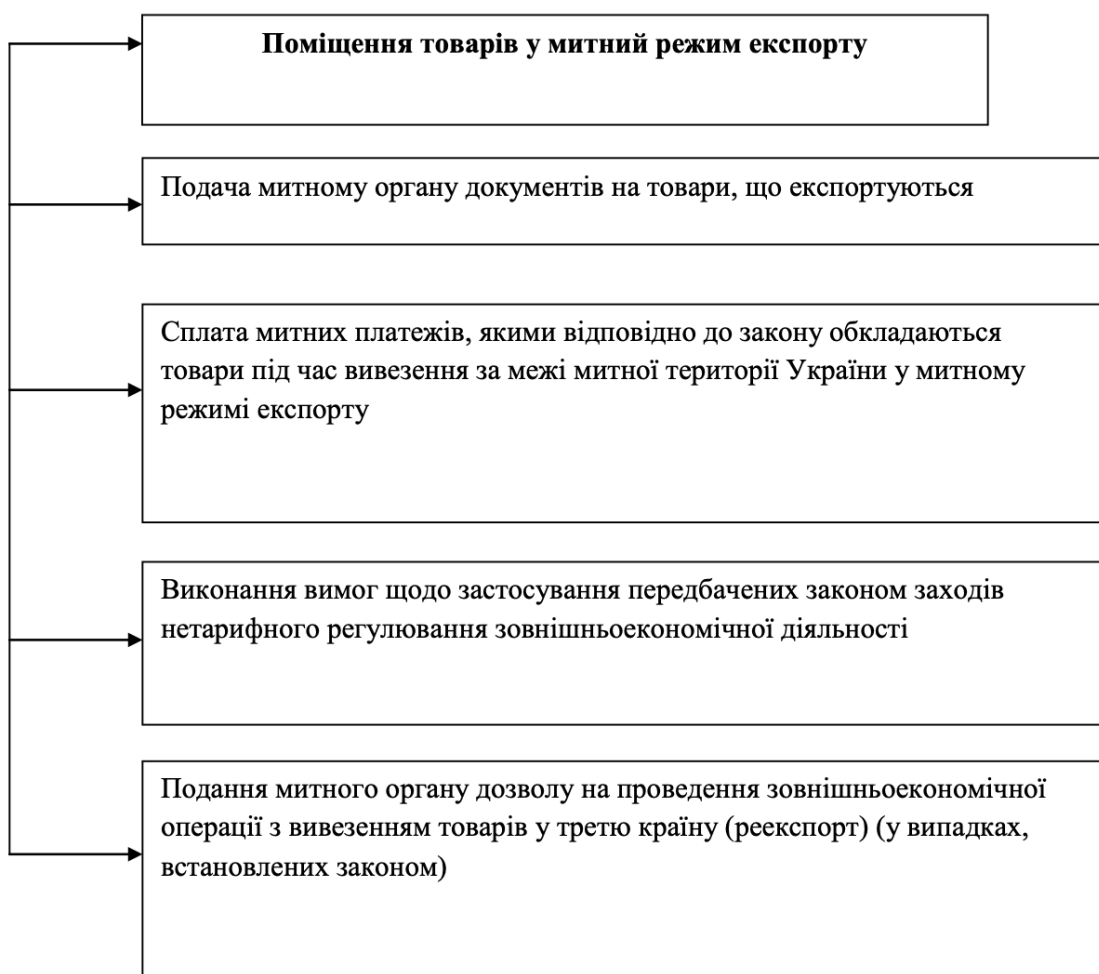

Рис. 2.8 – Алгоритм правил митного режиму

Щоб ЕКСП товар, необхідно надати митним органам комплект документів, серед яких обов'язково мають бути митна декларація, транспортні документи (наприклад, CMR, авіанакладна), рахунки-фактури та довідка про декларування валютних цінностей.

Для обліку ЕКСП застосовується система бухгалтерських рахунків. За допомогою них забезпечується чітке відображення всіх фінансових операцій, пов'язаних з ЕКСП.

На рис. 2.9 Відображені основні рахунки БО, які використовуються при ЕКСП операціях.

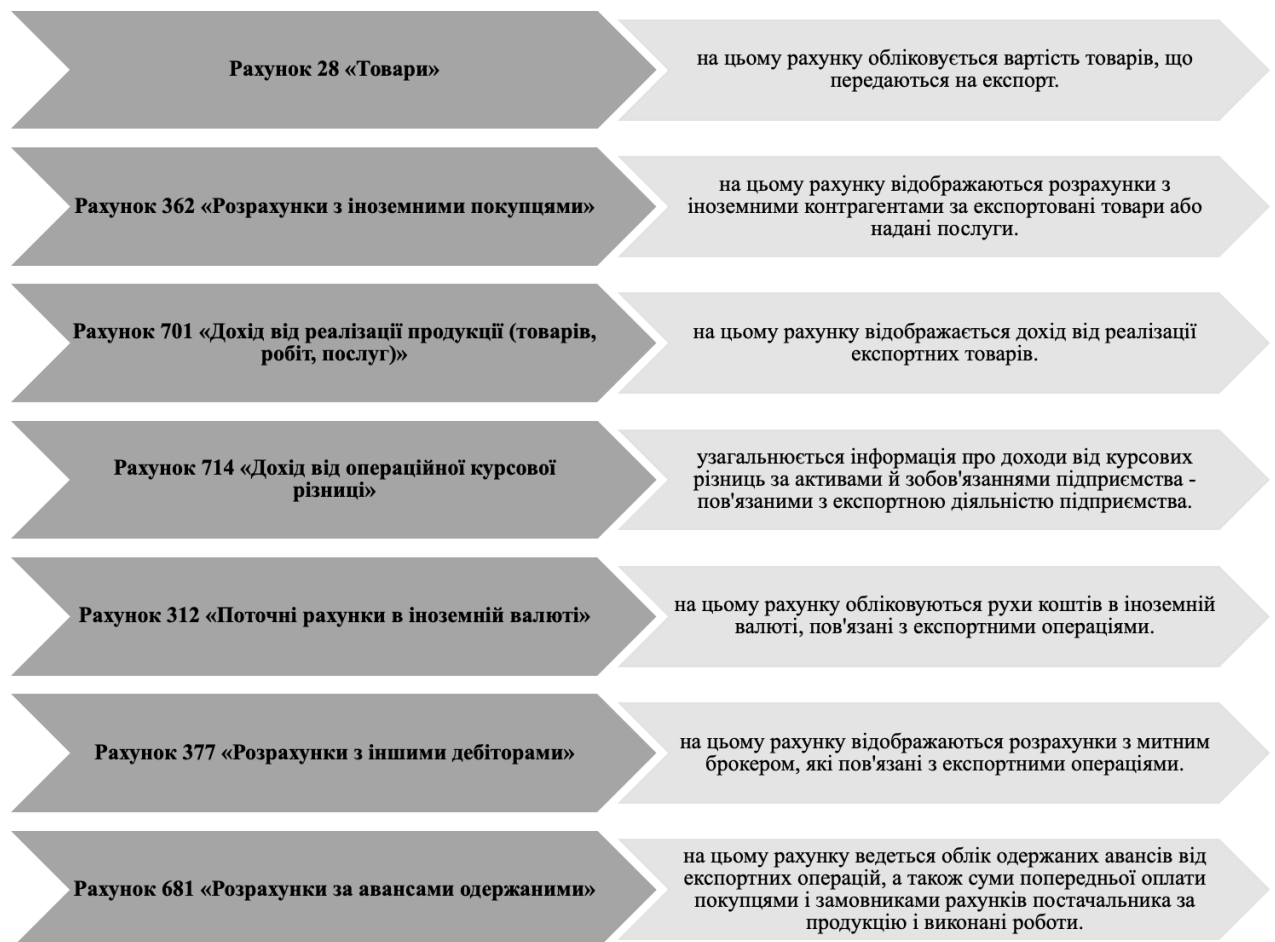

Рис. 2.9 – Основні рахунки обліку ЕКСП

Дослідимо облік ЕКСП операцій. Компанія відправила на експорт товар вартістю тисячу доларів за курсом 23,3 гривні за долар. При цьому собівартість

товару становила вісім тисяч гривень. На митниці було сплачено п'ять відсотків від митної вартості. Відображення в БО наведено у табл. 2.3.

Табл. 2.3 – Відзеркалення операцій з ЕКСП

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція		Сума, грн
		дебет	кредит	
1	2	3	4	5
1	Відвантаження продукції (1000 x 23,3=23300,0)	362	701	23300,0
2	Списана собівартість продукції	901	26	8000,0
3	Нараховане мито (1000 x 23,3 x 5% =1165,0)	93	377	1165,0
4	Сплачено мито	377	311	1165,0
5	Відображена курсова різниця на дату балансу (1000 x 23,4 – 1000 x 23,3 = 100,0)	362	714	100,0
6	Оплата продукції покупцем (1000 x 23,45= 23450,0)	312	362	23450,0
7	Відображена курсова різниця на дату погашення заборгованості (1000 x 23,45 – 1000 x 23,4 = 50,0)	362	714	50,0

Якщо компанія отримала передоплату за ЕКСП товар, то ДХД від цього товару визнається за курсом, який діяв на дату отримання передоплати, а не на дату відправки товару. Тобто, навіть якщо товар буде відправлений пізніше, а курс валют зміниться, ДХД все одно визнається за старим курсом. Це правило встановлено в ПСБО 21. Якщо ж сума авансу менша за вартість проданого товару, то різниця між цими сумами оцінюється за курсом на дату визначення ДХД.

Компанія отримала передоплату за товар у розмірі 1000 доларів за курсом 23,15 гривень. Пізніше товар було відвантажено за курсом 23,10 гривень, а мито склало 4%. У табл. 2.4 відобразимо проведення згідно даного прикладу.

Табл. 2.4 – Відображення авансу ЕКСП операцій

№ п/п	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5
1	Отримання авансу (1000 x 23,15 = 23150,0)	312	681	23150,0
2	Відвантаження продукції (1000 x 23,15 = 23150,0)	362	701	23150,0
3	Нараховано мито (1000 x 23,1 x 4% = 926,0)	93	377	926,0
4	Сплачено мито	377	311	926,0
5	Здійснення заліку заборгованості	681	362	23150,0

У розглянутому випадку, згідно з П(С)БО 21, різниці курсів не виникають, так як ДХД від реалізації визнається за курсом на момент отримання передоплати. Мито, як податок, сплачується за курсом на момент ЕКСП. Облік ЕКСП операцій ведеться на підставі комплексу документів, що підтверджують рух товарів та розрахунки. ДХД від експорту товарів визнається за контрактною вартістю з урахуванням митних зборів та транспортних витрат. ЕКСП послуг відрізняється тим, що дохід від нього визнається поступово, відповідно до ступеня завершеності робіт, і відображається в акті надання послуг.

МД – це ключ до успішного переміщення товарів через кордон. Вона містить всю необхідну інформацію для митних органів, щоб вони могли правильно класифікувати товар, визначити ставку мита та інші платежі, а також перевірити, чи не порушуються митні правила. Без правильно заповненої МД перетин кордону неможливий.

МД є обов'язковою для всіх товарів, що експортуються з України, за винятком невеликих посилок. Вона потрібна, якщо вартість товару перевищує 100 євро, або якщо товар підлягає додатковому контролю (наприклад, зброя, наркотики). МД заповнюється за встановленим зразком і містить детальну

інформацію про товар. Вона є підставою для митного оформлення і підтверджує право власника товару на його ЕКСП.

Отже, документальне забезпечення в ЕКСП операціях є запорукою успішного обліку таких операцій. Воно забезпечує первинний контроль за ходом господарських процесів та служить юридичною підставою для здійснення подальших дій. Для ЕКСП операцій документація має особливе значення, оскільки вона підтверджує виконання митних формальностей, право власності на товар та є основою для розрахунків. Документи також використовуються для контролю, аналізу діяльності та аудиту.

2.5 Контроль операцій з експорту товарів (або робіт/послуг) в процесі управління ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

Через війну в Україні правила ЕКСП та імпорту товарів змінилися. Тепер компанії мають більше часу, щоб розрахуватися за зовнішньоекономічні контракти - аж до 180 днів. Але є виключення: для невеликих контрактів (менше 400 тисяч гривень) ці правила не діють. Також повністю заборонено будь-які торгові операції з Росією та Білоруссю.

Валютний контроль за зовнішньоекономічним контрактом активується з моменту оформлення МД на експорт товарів (форма ЕК-10 або ЕК-11) або підписання акта приймання-передачі, що засвідчує фактичну передачу товару іноземному контрагенту відповідно до умов ЗЕД-контракту.

Валютний нагляд за ЕКСП операцією припиняється після фактичного зарахування валюти на рахунок резидента.

Якщо товар не вивозиться з країни, але продається за кордон, то валютні операції з ним не контролюються після отримання платежу.

Митний контроль – це процедура, яка забезпечує дотримання митних правил і захищає економічні інтереси держави.

Мета митного контролю – забезпечити економічну безпеку держави, захистити внутрішній ринок та створити умови для чесної конкуренції.

Глава 47 МКУ розповідає, як саме митники перевіряють товари, що перетинають кордон. Вона пояснює, які правила вони мають дотримуватися, з ким співпрацювати та які документи перевіряти. Однак, цей закон не детально описує всі нюанси роботи митників. Багато важливих питань регулюється іншими документами.

Мета організації контролю на митниці – створити умови для ефективної роботи митних органів, що дозволить забезпечити дотримання законодавства в галузі мита та захистити економічні інтереси країни.

Основні завдання митного контролю:

- правове забезпечення: дотримання митних законів та ЗЕД угод;
- захист від контрабанди, тероризму, незаконного обігу товарів;
- економічна безпека: захист внутрішнього ринку, контроль за валютними операціями;
- регулювання зовнішньої торгівлі: видача дозволів на переміщення товарів, стягнення мита;
- захист здоров'я та довкілля: запобігання ввезенню небезпечних товарів;
- захист прав громадян: забезпечення законності процедур;
- міжнародне співробітництво: співпраця з іншими митними службами;
- удосконалення системи: постійний розвиток митного законодавства та процедур.

Основні напрямки діяльності з організації митного контролю:

- розвиток нормативно-правової бази митної справи;
- оптимізація та модернізація процесів митного контролю;
- інтеграція новітніх технологій у митне оформлення;
- міжвідомча взаємодія для ефективного контролю;
- удосконалення механізмів забезпечення митних платежів.

Процедура митного контролю повинна проходити у п'ять етапів (див. рис. 2.10).

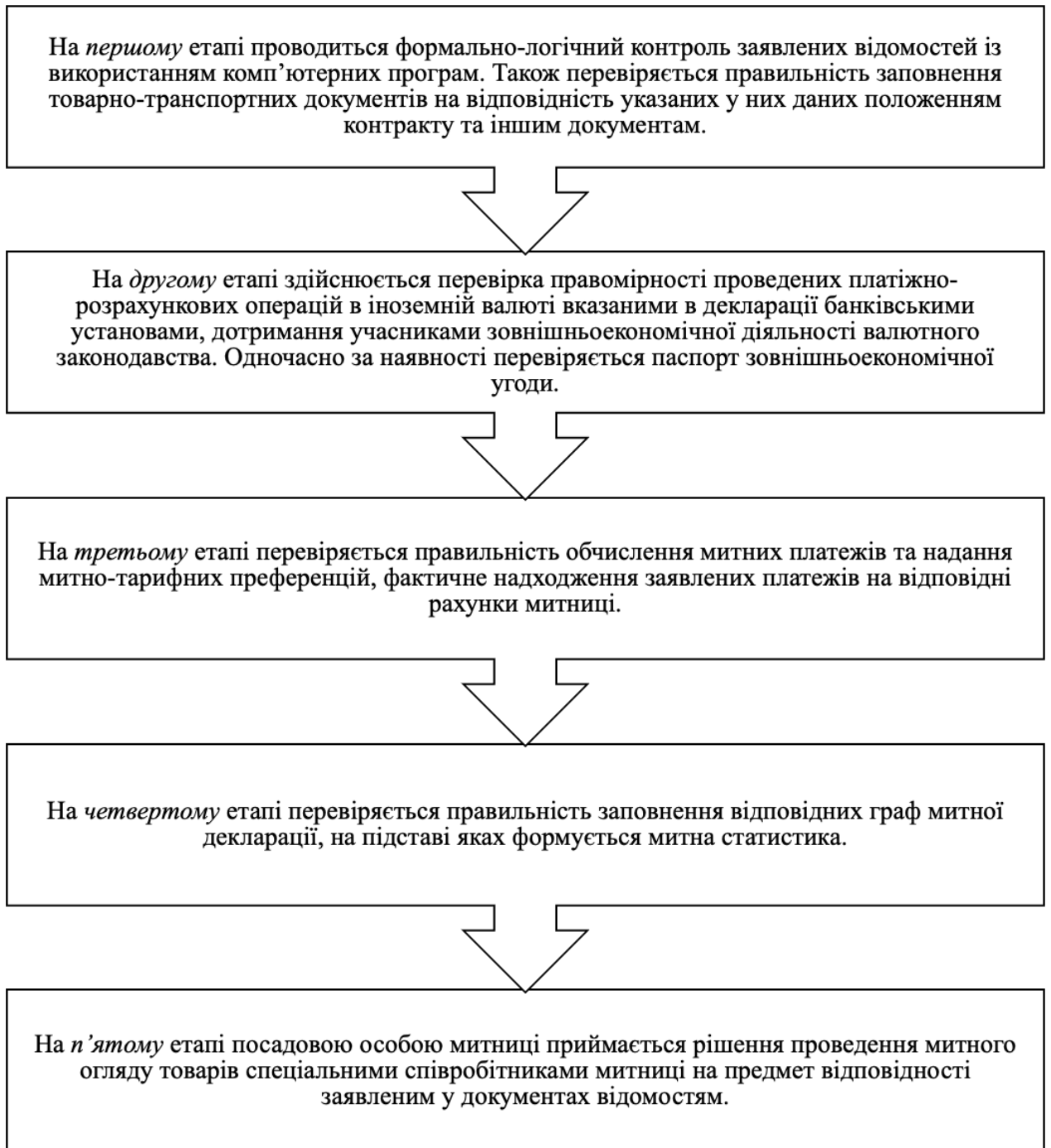

Рис. 2.10 – Етапи митного контролю

Митний контроль припиняється:

1. При ввезенні товарів в Україну – після завершення митного оформлення, за винятком випадків, коли митний режим передбачає постійний контроль.
2. При вивезенні товарів за межі України – після оформлення та фактичного перетину кордону, за винятком випадків, коли митний режим передбачає постійний контроль.

Процес митного контролю завершується в момент прийняття позитивного рішення щодо випуску товарів та транспортних засобів. Цей факт фіксується штампом «Випуск дозволено», який проставляється на відповідних транспортних документах.

Проведений аналіз свідчить про те, що система валютного та митного контролю експортних операцій в Україні має як свої сильні сторони, так і певні недоліки. З одного боку, впровадження електронних систем декларування та митного оформлення спростило процедури для експортерів. З іншого боку, залишається актуальним питання корупції, бюрократичних бар'єрів та недостатньої координації між різними контролюючими органами.

2.6 Шляхи удосконалення оподаткування та контролю операцій з експорту товарів (або робіт/послуг) на ТОВ «ВТП МІНЕРАЛ»

Як вже було зазначено в п. 2.5 роботи, валютний та митний контроль ЕКСП операцій значно впливає на діяльність українських експортерів. Взагалі, ці види контролю забезпечують безпеку та легальність ЕКСП операцій. Але надмірний бюрократичний тягар та непередбачуваність процедур можуть стримувати розвиток ЕКСП.

Для подальшого вдосконалення системи необхідно:

- спростити процедури валютного та митного контролю;
- підвищити прозорість та підзвітність контролюючих органів;
- впровадити новітні технології для автоматизації процесів;
- зміцнити міжнародне співробітництво у сфері боротьби з незаконною торгівлею та відмиванням коштів.

Для зменшення негативного впливу на бізнес необхідно:

- розробити чіткі та прості правила валютного та митного контролю;
- мінімізувати кількість необхідних документів;
- скоротити терміни проведення контрольних процедур;
- забезпечити передбачуваність рішень контролюючих органів.

Інкотермс EXW вказує, що продавець передає товар покупцеві на своєму складі, і всі подальші витрачання та ризики лягають на покупця. Однак, українське податкове законодавство вимагає, щоб експортер сам оформив митну декларацію для отримання 0% ставки ПДВ [10]. Це створює парадокс: за умовами EXW продавець не повинен брати участь у митному оформленні, але він мусить це робити, щоб отримати податкові пільги.

Незважаючи на те, що умова EXW звільняє продавця від більшості обов'язків, українське законодавство фактично позбавляє його цієї переваги, змушуючи брати участь у митному оформленні. Якщо продавець не оформить митну декларацію, він втратить право на 0% ставку ПДВ і доведеться сплатити податок за повною ставкою. Така ситуація створює додаткові бюрократичні бар'єри та ускладнює експортні операції.

Інкотермс 2020 радить віддавати перевагу умові FCA замість EXW для усунення зазначених проблем. Коли виконують умову FCA, продавець передає товар перевізнику, а всі подальші ризики лягають на покупця. Це дозволяє продавцю не брати участі в митному оформленні, але при цьому він все одно може запросити право на 0% ПДВ.

Необхідно змінити певні пункти до ПКУ, щоб умови застосування 0% ПДВ були повністю узгоджені з міжнародними стандартами.

Ситуація з умовами поставки EXW та нульовою ставкою ПДВ в Україні демонструє необхідність узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами. Для спрощення ЕКСП процедур та створення сприятливого бізнес-клімату необхідно забезпечити чітку та зрозумілу правову базу, яка не створюватиме додаткових бар'єрів для експортерів.

Далі розглянемо проблемні аспекти обліку взаємовідносин з бюджетом при здійсненні ЕКСП та імпорту товарів.

Рис. 2.11 – Проблематика ведення податкового обліку при здійсненні ЗЕД

Дослідимо більше детально деякі проблеми ЕКСП. Одна з найголовніших проблем трактується як складність визначити, які операції не підлягають оподаткуванню, особливо в сфері послуг. Тому рекомендується розробити чіткі критерії, надати консультації, регулярно оновлювати законодавство.

Наступна проблема полягає в тому, що існує складність визначення місця, де надається послуга, особливо для електронних послуг. Пропонується спростити критерії, використання міжнародних стандартів, впровадити співпрацю з міжнародними організаціями.

Ще одне проблемне питання – невизначеність щодо оподаткування операцій, пов'язаних з ЕКСП цифрових товарів та послуг. Пропонується розробити чіткі правил оподаткування, співпрацю з митними органами.

Також відсутній єдиний підхід до обліку ЕКСП операцій. Доцільно було б розробити єдиний стандарт обліку, в якому містилась би вся інформація стосовно ЕКСП.

Запровадження цих заходів дозволить значно спростити процедуру ЕКСП бюджетного відшкодування, зменшити адміністративний тиск на бізнес та створити сприятливі умови для розвитку ЕКСП.

ВИСНОВКИ

Проведено порівняльний аналіз ПСБО і МСБО, застосовуваних при обліку ЕКСП операцій. Виявлено суттєві розбіжності між теоретичними положеннями та практикою українських підприємств. На основі цього аналізу розроблено алгоритм обліку, який поєднує вимоги національного законодавства з кращими світовими практиками.

З метою стимулювання експортної діяльності проведено аналіз податкових пільг та преференцій, наданих експортерам в Україні. Виявлено, що існуюче податкове законодавство містить ряд недоліків, які стримують розвиток експорту. Для усунення цих недоліків запропоновано зміни до ПКУ, спрямовані на спрощення процедур оподаткування експорту та підвищення його привабливості для українських підприємств.

Глибокий аналіз статистичних даних щодо експорту України дозволив виявити ключові тенденції та структуру зовнішньої торгівлі. Отримані результати підтверджують необхідність подальшого вдосконалення системи обліку та оподаткування експорту для підвищення конкурентоспроможності українських товарів на світовому ринку.

Валютний та митний контроль ЕКСП операцій є важливою частиною ЗЕД будь-якої країни. Ці види контролю є нерозривно пов'язаними і спільно забезпечують дотримання валютного та митного законодавства, а також захищають національну економіку. Глибокий аналіз даних дозволив виявити, що валютний контроль забезпечує стабільність національної валюти та запобігає незаконним валютним операціям, тоді як митний контроль спрямований на захист внутрішнього ринку, контроль за переміщенням товарів через кордон та стягнення митних платежів. Ефективне поєднання цих двох видів контролю є важливою умовою успішного розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

Проведене дослідження виявило, що існуюча система обліку та оподаткування експортних операцій в Україні потребує вдосконалення. Представлені рішення сприяють впровадженню ефективних механізмів

управління, зменшення адміністративного тиску та покращення конкурентоспроможності українського експорту.

Проведене дослідження призвело до розробки вдосконаленої моделі обліку ЕКСП операцій, що забезпечує точніший і повніший звіт про фінансову діяльність підприємства. Запропоновані зміни до ПКУ полегшать роботу експортерів та стимулюють розвиток експортної діяльності в Україні. Отримані результати можуть бути використані для підвищення ефективності роботи українських компаній на світовому ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення 06.10.2024).
2. Верига Ю., Гладких Т., Орищенко М. Фінансовий облік: навчальний посібник. /Юстина Верига, Татьяна Гладких, Марина Орищенко// К.: Центр учбової літератури, 2019. – 438 с.
3. Податковий кодекс: Закон України від 02.12.10 р. № 2755-VI. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua> (дата звернення: 15.09.2024).
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 №996-XIV. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 15.09.2024).
5. Бабій Л. І. Особливості оподаткування операцій експорту товарів / Л. І. Бабій // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету – 2012. – Вип. 21. – С. 47–50. – (Серія «Економічні науки»).
6. Волкова, І. А. Облік зовнішньоекономічної діяльності [Текст] : навч. посіб. / І. А. Волкова, М. В. Реслер, О. Ю. Калініна. – К. : ЦУЛ, 2016. – 301 с
7. Гвоздецька, І. Тенденції зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств: маркетинговий аспект [Текст] / І. Гвоздецька // Економіст. – 2017. – № 9. – С. 31-37.
8. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 №959-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12/page> (дата звернення: 12.08.2024).

9. Іщук, С. О. Структурно-динамічна оцінка експортно-імпорتنних операцій в Україні і областях Західного регіону [Текст] / С. О. Іщук, Л. Й. Созанський // Регіональна економіка. – 2016. – № 3. – С. 43-54.
10. Ковальчук, Т. Г. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності [Текст] : навч. посіб. / Т. Г. Ковальчук. – К. : Ліра-К, 2018. – 216 с. – Режим доступу : <http://library.tneu.edu.ua/images/stories/zmist/2018/літо/Облік і аналіз зовнішньоек.pdf>.
11. Митний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 12.08.2024).
12. *Національний банк України.* URL: https://bank.gov.ua/files/ES/Trade_y.pdf (дата звернення: 10.11.2024).
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до складання фінансової звітності» (П(С)БО 1) затверджений наказом Мінфіну від 07.02.2013 № 73.
14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» (П(С)БО 21) затверджений наказом Мінфіну від 10 серпня 2000 року № 193.
15. Прокопишин С.О. Податок на додану вартість: особливості оподаткування та обліку в експортно-імпорتنних операціях / С.О.Прокопишин // Вісник Хмельницького національного університету. –2014. –С.72-75.
16. Славінська, А. Уранці валюта - ввечері товар: облік експорту (імпорту) товарів на умовах передоплати [Текст] / Анастасія Славінська // Все про бухгалтерський облік. – 2017. – № 78 (23 серп.). – С. 8-10.
17. Коваль, О. Методика бухгалтерського обліку експортно-імпорتنних операцій [Текст] / Олександр Коваль, Наталя Балабайкіна // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – №4. – С. 31-35.
18. Коблянська, О. І. Облік експортних операцій у світлі інтеграції України до Європейського Союзу [Текст] / О. І. Коблянська, Т. І. Сафонов // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 11. – С. 43-47.

19. Давидова, К. Експортні операції у практичних прикладах : [податковий облік] [Текст] / Катерина Давидова // Баланс. – 2011. – 10 жовт. (№ 81). – С. 25-28.

20. Войнаренко, М. П. Особливості обліку експортних операцій [Текст] / М. П. Войнаренко, Р. Л. Цебень // Інноваційна економіка. – 2013. – № 5. – С. 280-283.

21. Митне право: Митний контроль: вебсайт. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/mutne_pravo/parts/part4.html (дата звернення: 09.10.2024)

22. Експортні операції: вебсайт. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/8185-eksportn-operats-2020#ancex7> (дата звернення: 08.09.2024)